

Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2015-2025

Kinnitatud MTÜ Hiiukala üldkoosoleku otsusega 20. jaanuaril 2016. Muudetud 22. novembril 2018 ja 24. septembril 2020 ja 17. novembril 2021 ja 14. aprillil 2022.



Euroopa Liit
Euroopa Merendus-
ja Kalandusfond

SISUKORD

1. Sissejuhatus	4
1.1 Strateegia lühikokkuvõte	4
2. Hetkeolukorra analüüs	6
2.1. Kalanduspiirkonna üldine iseloomustus	6
2.1.1. Territoorium, hõlmatud haldusüksused	6
2.1.2. Rahvastik	6
2.1.3. Asustus	8
2.1.4. Majanduse arengutase	9
2.1.5. Majanduse struktuur	9
2.1.6. Elatustase	11
2.1.7. Tööjõud ja töötus	12
2.2. Kalandussektori hetkeolukord	12
2.2.1. Harrastuspüük	12
2.2.2. Traalpüük	13
2.2.3. Rannapüük	13
2.2.4. Kalavarude olukord	15
2.2.5. Tööhõive ja elatusvõimalused rannakalanduses	17
2.2.6. Laevastiku olukord	18
2.2.7. Sadamad ja lossimiskohad	19
2.2.8. Vesiviljelus	22
2.2.9. Kala töötlemine ja turustamine	22
2.2.10 Turism ja puhkemajandus, kalandusturism	23
2.2.11. Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009-2015 elluviimine	24
2.3. Piirkonna SWOT-analüüs	29
2.3.1. Arenguvajaduste ja –potentsiaali analüüs	30

3. Nägemus, ülesanne ja väärtused	32
4. Eesmärgid ja strateegia valik	32
4.1. Kalatoodete väärimine ja turustamine	33
4.2. Majandustegevuse mitmekesistamine	34
4.3. Kalasadamate uuendamine	34
4.4 Koelmualade loomine või taastamine	35
4.5 Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine, kalanduskogukondade rolli tugevdamine, kalandusressursside ja merendustegevuse juhtimine	36
4.6. Koostöö ja koolitustegevus	37
5. Strateegia lõimitud ja uuendusliku olemuse kirjeldus	38
6. Seosed muude arengukavade ja strateegiatega	38
7. Tegevuskava	40
7.1. Kalapüügi- või vesiviljelustoodete väärimine või turustamine	40
7.2. Majandustegevuse mitmekesistamine	41
7.3. Kalasadamate arendamine	41
7.4. Koelmualade loomine ja taastamine	42
7.5. Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine	43
8. Kohaliku algatusrühma töökorraldus	45
8.1. Kohaliku algatusrühma organid ja rollid	45
8.2. Projektitaotlusvoorude korraldamine	47
8.3. Hindamiskord ja -kriteeriumid	47
8.4. Kommunikatsiooniplaan	54
8.5. Toetust saanud projektide seire ja strateegia hindamistegevus	55
9. Rahastamiskava	57
10. Strateegia koostamise protsess	58
Lisa 1. Hiiumaa kalanduspiirkonna investeringut vajavad kalasadamad	60
Lisa 2 Kohaliku arengu strateegia kinnitamine	69

1. Sissejuhatus

Hiiumaa kalanduspiirkond käsitleb Hiiu maakonda tervikuna, hõlmates nii Hiiumaa saart kui Kassarit ning ümbritsevat rannikumerd. Strateegia koostamise ajal on kalanduspiirkonnas neli haldusüksust: Emmaste, Hiiu, Käina ja Pühalepa vald, mille elanikeregistris oli 2016. aasta algul kokku 9 565 inimest. Nagu ka teistes maapiirkondades, on ka Hiiu maakonnas rahvastik pidevas langustrendis.

1.1 Strateegia lühikokkuvõte

Hiiumaa kalanduspiirkond käsitleb Hiiu maakonda tervikuna, hõlmates nii Hiiumaa saart kui Kassarit ning ümbritsevat rannikumerd. Strateegia koostamise ajal on kalanduspiirkonnas neli haldusüksust: Emmaste, Hiiu, Käina ja Pühalepa vald, mille elanikeregistris oli 2016. aasta algul kokku 9 565 inimest. Nagu ka teistes maapiirkondades, on ka Hiiu maakonnas rahvastik pidevas langustrendis. Vähenev elanikkonna hulk on kalurite jaoks otseseks probleemiks sisetarbimise languse näol, mis ei avalda mõju vaid suvisel turismihooajal.

Viimastel aastatel on Hiiu maakonnas püsivalt olnud 160 kalapüügiloo omanikku, kelle püügilubadele on kantud 300 kaluri ringis. Püügilubadele kantud kalurite keskmine vanus on 49 aastat. Kalurikond vananeb üsna jõudsalt, sest 2009. aastal oli keskmiseks vanuseks 45 aastat.

Seoses kalavarude suurenemisega viimastel aastatel, on kalurite saakides esikohal ahven, mis annab kaluritele ka peamise sissetuleku, kuna on korraldatud kokkuost kalatööstuste poolt. Ülejäänud kalaliigid tarbitakse peamiselt ära saaresiseselt. Suurim on tarbimine suvekuudel kui ületab pakkumist mitmekordselt. Teiseks oluliseks püügikalaks on lest, mis turustatakse peamiselt saare elanikkonnale.

Hiiumaal on kokku 32 sadamat 24 eri sadamakohas, lisaks 36 enamkasutatavat lautrikohta. 2016. aasta alguse seisuga oli sadamaregistris on 21 sadamat 15 sadamakohas. Omavalitsuse omandis on neli sadamat – igal omavalitsusel üks. Riigi omandis on kaks parvlaevasadamat ning üks kaitseala haldamiseks kohandatud sadam. Ülejäänud sadamad on eraomandis. Peamised lossimiskogused on liikunud Väinamere-poolsetesse sadamatesse, millel on otsene seos Väinamere riimveeliste kalaliikide varude suurenemisega.

Maakonnas tegutseb kaks tegevusloaga kalatöötajat, mõlemad Kõrgessaare alevikus. Eraelamus kala töötajaid, kes on oma tegevusest teavitanud Toiduseaduse alusel, on kuus.

Perioodil 2010-2014 korraldas MTÜ Hiiukala kümme Euroopa Kalandusfondi meetme 4.1 “Kalanduspiirkondade säästev areng” taotlusvoor. Taotlusvoorudes esitati 145 taotlust ligi 3,5 miljonile eurole. Toetust määrati 127 projektitaotlusele kogusummas 2,573 miljonit eurot, millest maksti välja 2,512 miljonit eurot, mis on 98% määratud toetuste mahust. Taotlejaid, kellele taotlus määrati, oli 55, seega on keskmiselt taotleja kohta 2,3 projekti ning keskmine määratud summa taotleja kohta ilma suuremahulisi kalasadamate projekte arvestamata oli 23 968 eurot. Kalasadamate uuendamise tegevussuuna maht oli 51% kogu projektitaotluste mahust.

Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia koostamise protsess sai alguse 2014. aasta lõpus avalike piirkondlike strateegiaseminaridega. Täiendava sisendi saamiseks viidi läbi küsitlus kutseliste kalurite hulgas ning moodustati juhtrühm, kes kogunes kolmel korral. Strateegia vahekokkuvõtteid tehti MTÜ Hiiukala üldkoosolekutel ning seminaridel. Kokku osales strateegia protsessis vähemalt 94 inimest, samuti olid esindatud asjassepuutuvate asutuste esindajad.

Strateegia nägemusena Hiiumaa kalanduspiirkonnast aastal 2025 on kalanduspiirkonnas renoveeritud aktiivses kasutuses sadamate ja lautrikohtade võrgustik. Rannakalurite head kala hoiu-, esmatöötlemise ja turustusvõimalused on tõstnud kalurite sissetulekut. Hiiumaa kalatooted on kõrgelt hinnatud ja tuntud nii maakonnas kui ka väljaspool. Kalurite tegevus ettevõtjaina kõrvalelatusaladel on laienenud. Hiiumaal toimuvad mitmed rannakalandusega seotud traditsioonilised üritused, mis toovad külastajaid nii maakonnast kui ka väljastpoolt ning Hiiumaa olulisemad jõesuudmed on kalade kuderändeks avatud.

Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegias 2015-2025 nähakse ette viite tegevussuuna rakendamist ning rahalisi vahendeid kogu projektitaotluste mahust on planeeritud panustada järgnevalt:

1. Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine 30%
2. Mitmekesistamine 30%
3. Sotsiaalne heaolu ja kultuuripärand 18%
4. Kalandustoodete töötlemine ja otseturustamine 14%
5. Kudealade loomine ja taastamine 8%.

Strateegiat ja tegevussuundi viivad lisaks MTÜ-le Hiiukala projektide kaudu ellu piirkonna kalurid, kalatöötlejad, kohalikud omavalitsused, sektorivälised ettevõtjad ning ühingud. Toetatavad projektid valitakse iga-aastaste taotlusvoorude käigus kohaliku hindamiskomisjoni poolt, kuhu kuuluvad nii kalurkonna kui erinevate elualade esindajad.

2. Hetkeolukorra analüüs

2.1. Kalanduspiirkonna üldine iseloomustus

2.1.1. Territoorium, hõlmatud haldusüksused

Hiiumaa kalanduspiirkond hõlmab Hiiu maakonda tervikuna seega kõiki nelja valda: Emmaste, Hiiu (kuni ühinemiseni 2013. a. oktoobris Kõrgessaare vald ning Kärdla linn), Käina ja Pühalepa. Hiiumaa on Eesti suuruselt teine saar, mille pindala koos Kassari ja ligikaudu 200 ümbritseva väikesaarega on 1023 km². Kaitse all on üle 24 000 hektari, mis moodustab 23,6 % maismaa pindalast. Rannajoone pikkus on umbes 326 km ning lähim kaugus mandri-Eestist 22 km ehk ajaliselt 75 minutit parvlaevaga. Hiiumaast kagusse jääb suhteliselt madal ja kaitstud Väinameri seevastu põhjarannik on avatud. Kutselist rannapüüki teostatakse püügiruumis 29.

2.1.2. Rahvastik

Hiiumaal, nagu mujalgi Eestis, on tegemist vananeva rahvastikuga, kus noorte osakaal kogu rahvastikust on viimase 10 aasta jooksul langenud ning vanemaelaste osakaal tõusnud.

1. jaanuari 2014. a seisuga elas Statistikaameti andmetel Hiiumaal 8589* inimest (* Statistikaamet tugineb rahvaloenduse andmetele, mida korrigeeritakse registreeritud rahvastikumuutustele vastavalt). Viimase 15 aasta jooksul on Hiiu maakonna elanikkond püsivalt vähenenud keskmiselt 1% aastas. Protsentuaalselt on selle aja jooksul enim vähenenud Kärdla (17%) ning kõige vähem Emmaste valla elanikkond (9%).

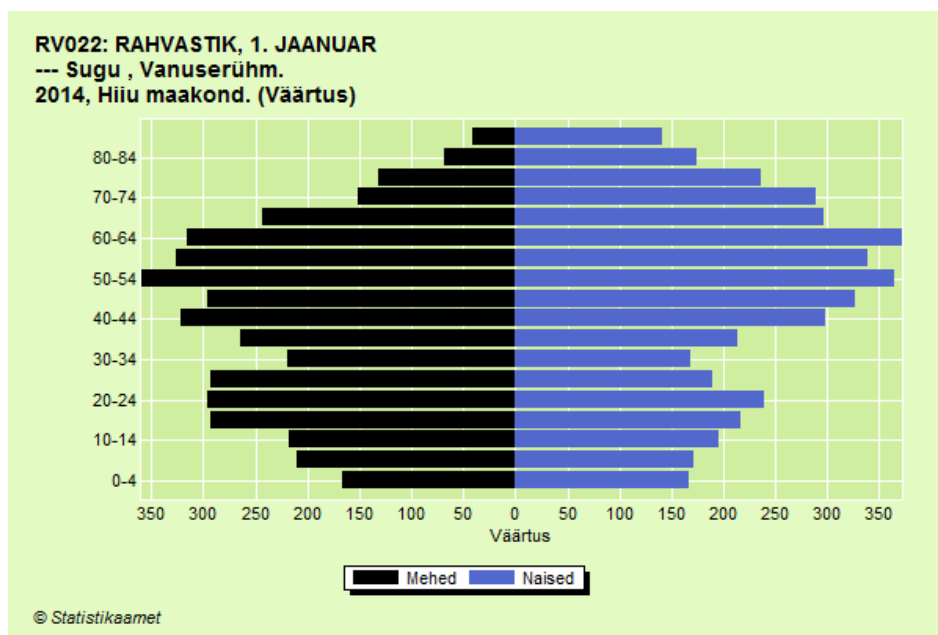
Tabel 1 Hiiumaa elanikkond haldusüksuste kaupa

	Kärdla	Emmaste vald	Kõrgessaare vald	Käina vald	Pühalepa vald	Hiiu maakond
2000	3620	1220	1310	2140	1710	10000
2005	3380	1170	1220	2010	1590	9370
2010	3200	1140	1120	1890	1500	8850
2014	3017*	1116	1159*	1853	1444	8589

*alates 2014 Hiiu valla koosseisus

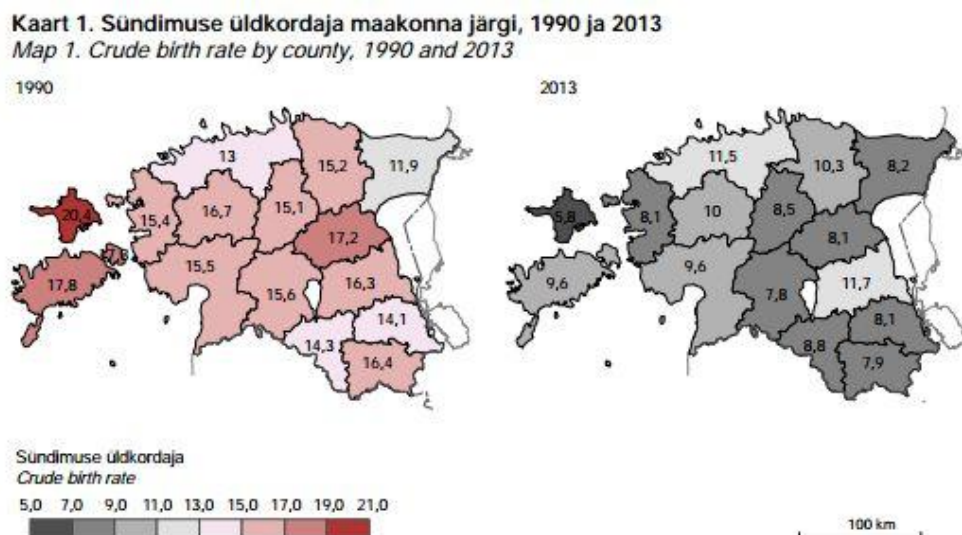
Rahvastiku soolis-vanuselise koosseisu iseloomustab suur keskealiste kuni pensioniealiste rühm, kellest enamuse moodustavad naised tänu oma pikemale elueale. 15-44 aastaste hulgas on kõigis vanusegruppides naised tunduvalt vähem kui sama vanasid mehi. Vastav näitaja on iseloomulik ka teistele Eesti maapiirkondadele. Rahvastiku soolis-vanuselise koosseisu iseloomustab rahvastikupüramiid joonisel 1.

Joonis 1 Hiiu maakonna rahvastikupüramiid 2014.aastal (Statistikaameti andmebaas)



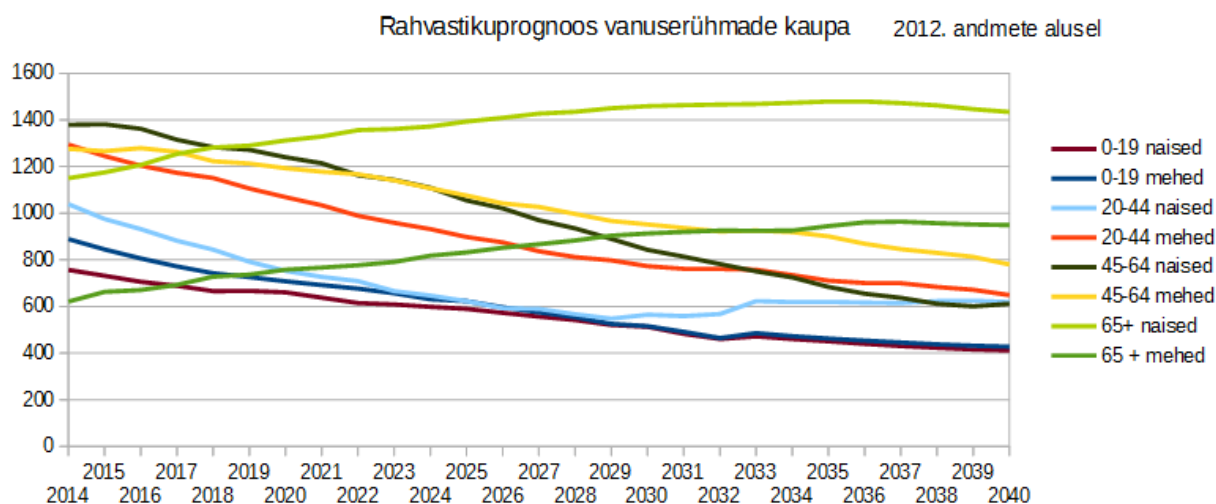
Viimase 10 aasta statistika kohaselt sünnib Hiiumaal igal aastal keskmiselt 82 last ning sealjuures sureb 127 elanikku. Seega on loomulik iive negatiivne, mis on kooskõlas ka pidevalt kahaneva rahvastikuarvuga. Kui 1990. aastal oli Hiiu maakond Eestis kõige suurema sündimuse üldkordajaga (sünte tuhande elaniku kohta), siis 2013. aastaks on Hiiumaa sündimuse üldkordaja maakondadest väikseim, mis kinnitab sünnitusealiste naiste lahkumist saarelt. Viimast fakti illustreerib joonis 2.

Joonis 2. Sündimuse üldkordaja maakonna järgi 1990 ja 2013 (Statistikaamet)



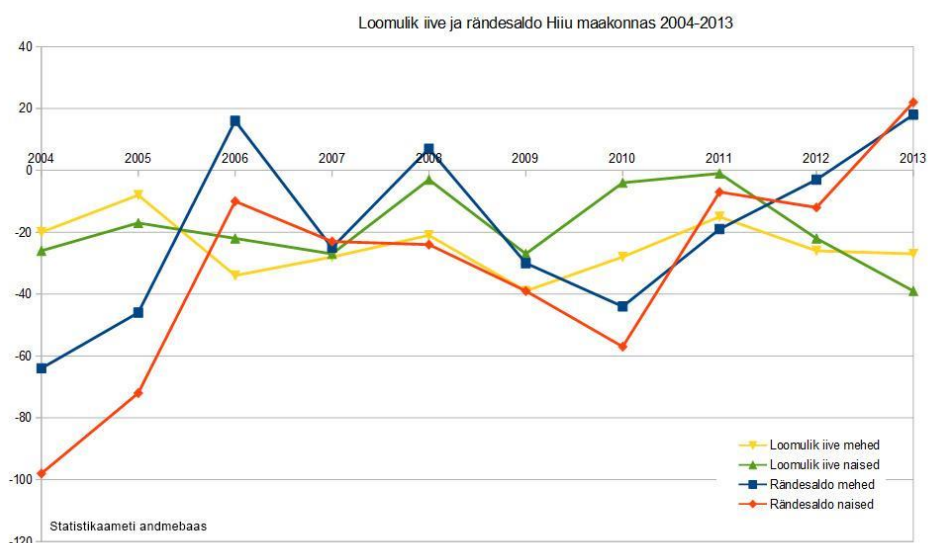
Rahvaloendusele tugineva rahvastikuproгноosi järgi suurenevad lähiaastakümnetel oluliselt üle 65-aastaste naiste ja meeste vanuserühmad, mille moodustab praegune, üpris arvukas, keskealiste vanuserühm. Ülejäänud eagrupid on stabiilses langustrendis. Statistikaameti rahvastikuproгноos vanuserühmade kaupa on toodud joonisel 3.

Joonis 3 Rahvastikuprognosis soo ja vanuserühmade kaupa (Statistikaameti andmebaas)



Selgelt on eristatav majanduskriisi aegne ja järgne rände suurenemine ajavahemikus 2009 kuni 2011. Viimastel aastatel on rändesaldo näidanud stabiliseerimise märke, mis võib olla ajutise iseloomuga nagu ka üksikutel juhtudel varasematel aastatel. Joonisel 4 on rändesaldo hulgas arvestatud nii siserännet kui välisrännet.

Joonis 4 Loomulik iive ja rändesaldo 2004-2013 (Statistikaameti andmebaas)

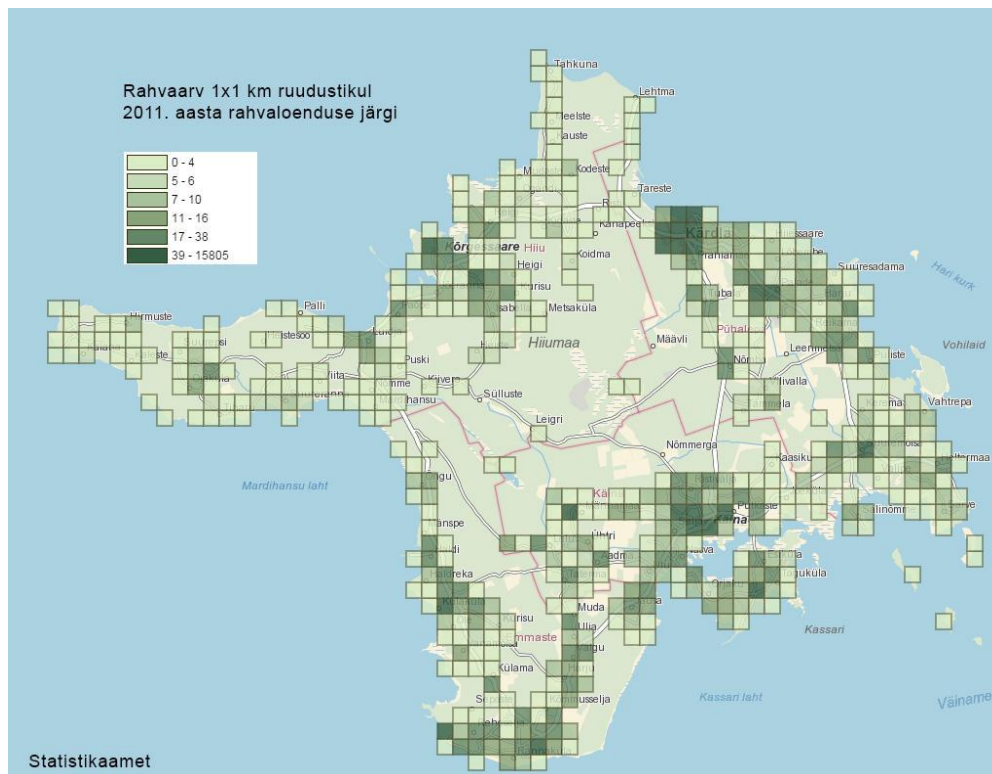


2.1.3. Asustus

Hiiumaa elanikkonnast 35% elab saare ainukeses linnas Kärdlas. Lisaks on rahvas koondunud Käina ja Kõrgessaare alevikesse. Täpsem elanikkonna paiknemine on näidatud joonisel 5. Hiiu maakonna asustustihedus on 8,3 elanikku/km² (Eesti keskmine asustustihedus on 29,8 elanikku/km²), ilma Kärdlata on see näitaja 5,3 (Eesti valdade keskmine asustustihedus vastavalt 11,1). Seega on

asustustihedus Hiiu maakonnas kordades hõredam kui Eesti keskmine. Ajalooliselt on saare asustus paiknenud rannikul ning soisel sisemaal praktiliselt puudunud.

Joonis 5 Rahvastiku paiknemine 1x1 km ruudustikul 2011. a. rahvaloenduse järgi (Statistikaameti andmebaas)



2.1.4. Majanduse arengutase

Hiiumaa 2013. aasta majanduse koguprodukt jooksevhindades oli 71.61 miljonit eurot, mis moodustab kogu Eesti majanduse kogutoodangust 0,4%. Sealjuures annab Harjumaa koos Tallinnaga 61% ja Tartumaa koos Tartuga vaid 10% ning Ida-Virumaa 7,6%. Ülejäänud maakonnad annavad igaüks paar-kolm protsenti.

Hiiumaa SKP elaniku kohta oli 2013. aastal 8 314 eurot, mis on 58.5% Eesti keskmisest. Näitaja edestab Lõuna-Eesti maakondade keskmist (7 542 eurot) ning on võrreldav Lääne-Eestiga (8 862 eurot) jäädes samas maha Saaremaa SKP-st elaniku kohta (10 117 eurot).

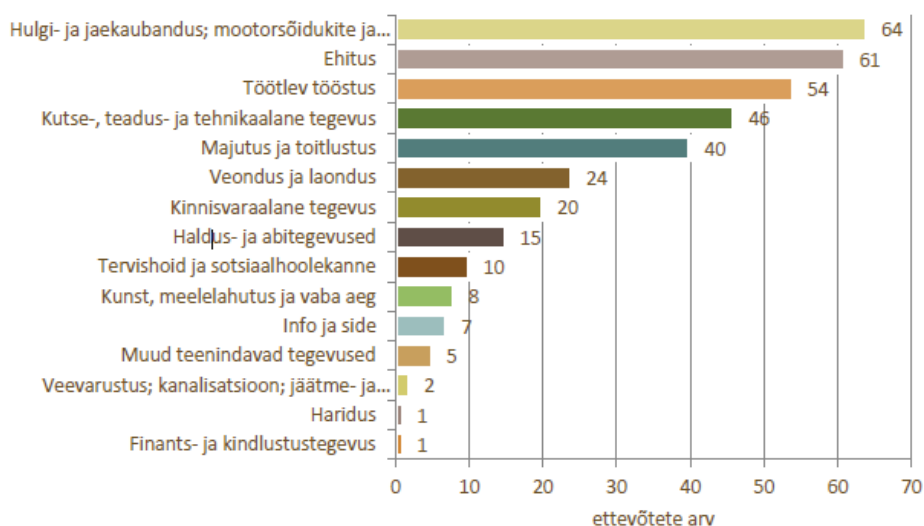
2.1.5. Majanduse struktuur

Sisemajanduse kogutoodangu poolest on suurim teenuste sektor andes 52% lisandväärtusest. Järgneb tööstussektor 35 protsendiga ning väikseim osakaal on primaarsektoril 13% lisandväärtusest (Statistikaamet 2014).

Kõige rohkem ettevõtteid tegutseb hulgi- ja jaekaubanduse ning ehitussektoris, vastavalt 17,9% ning 17% ettevõtetest. Järgneb töötlev tööstus, kus tegutseb 15% ettevõtetest ning kutse- ja tehnikaalane

tegevus 12,9%-ga. Märkatava osa moodustavad veel majutuse ja toitlustuse ning veonduse ja laondusega tegelevad ettevõtted, vastavalt 11,2% ja 6,7%. Ettevõtete jaotust tegevusharude lõikes järgi illustreerib joonis 6.

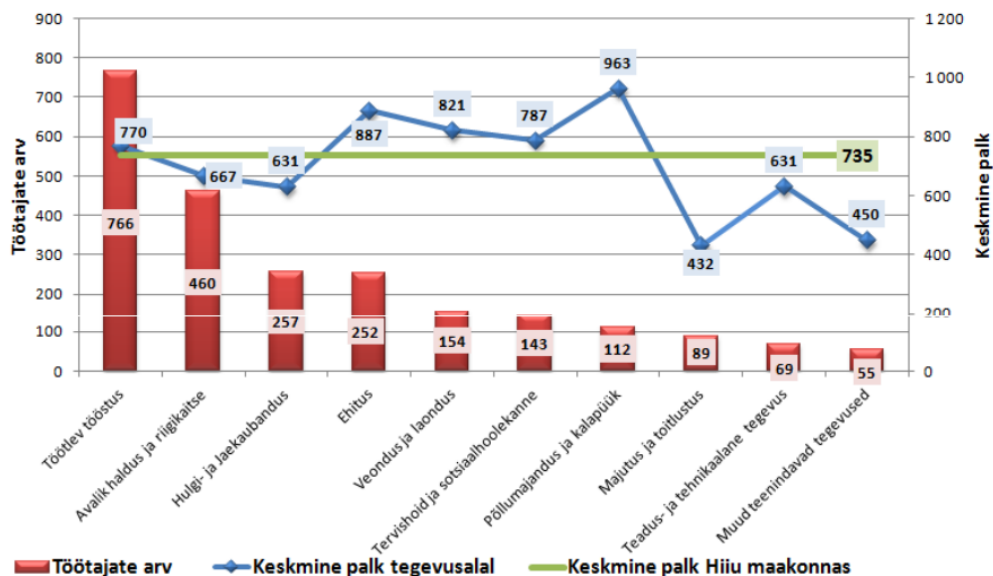
Joonis 6. Hiiumaa ettevõtete jaotus tegevusharude lõikes (Statistikaameti andmebaas)



Hiiumaa majanduse südameks on nüüdisaegne plasti- ja koostetööstus. Hiiumaal toodetakse lõputus valikus plastidetaile, pistikuid, lüliteid ja juhtmekomplekte, komplekteeritakse valgusteid, arendatakse ja toodetakse meditsiinilisi filtreid ning toodetakse erinevat kilet ja kilepakendeid, sealhulgas biolagunevaid kilekotte. Plasti- ja koosteettevõtete kõrval jätkub ruumi tegutsemiseks ka teistele ettevõtetele. Hiiumaal ömmeldakse pääste- ja turvaveste ning mitmekesisist valikut tööriideid. Hiiumaale iseloomulikud puidutöötledajad on keskendunud ennekõike väiketootmisele.

Suurim tööhõive on töötlevas tööstuses, mis moodustab 30% , avalik haldus ja riigikaitse 18 % ning hulgi- ja jaekaubandus 10%. Kõrgeim keskmine palk on põllumajandus- ja kalandussektoris, mida mõjutavad eelkõige Hiiu Kaluri traallaevastiku töötajate palgad. Madalaimad palgad on majutus ja toitlustussektoris, mis on suuresti hooajaline ning enamasti on tegemist ise endale tööd andvate ettevõtjatega, kes kasutavad palgalist tööjõudu minimaalselt. Töötajate arvu ning palgataset illustreerib joonis 7.

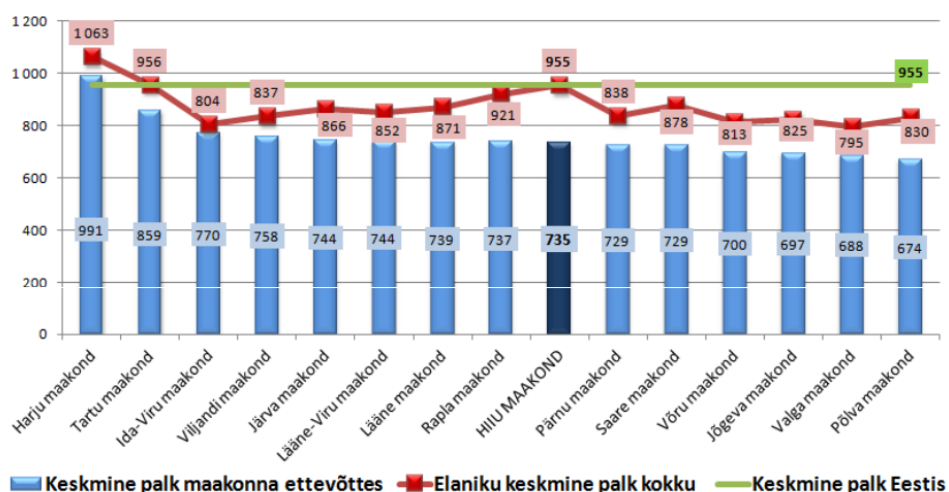
Joonis 7. Töötajate arv ja keskmine palk majandusharude kaupa (Maksu- ja Tolliamet 2013)



2.1.6. Elatustase

Hiiu maakonnas registreeritud elaniku keskmine palk on 955 eurot, mis on vabariigis 3.kohal ning Eesti keskmise palgaga samal tasemel. Keskmine Hiiumaal registreeritud ettevõtete poolt makstav palk on seevastu 735 eurot kuus, mis on sarnane naabermaakondadega ning vabariigis 9. kohal. Asjaolu on seletatav kahte kodu omavate ning mandrilt palka saavate Hiiumaa patriootidega, kes oma elukohaks registreerinud Hiiu maakonna ja nii keskmise palga näitajad üles viinud. Palgataseme võrdlus teiste maakondadega on toodud joonisel 8.

Joonis 8. Maakondade elaniku ja maakondade ettevõtete keskmine palk 2014.aastal (Maksu- ja Tolliamet)

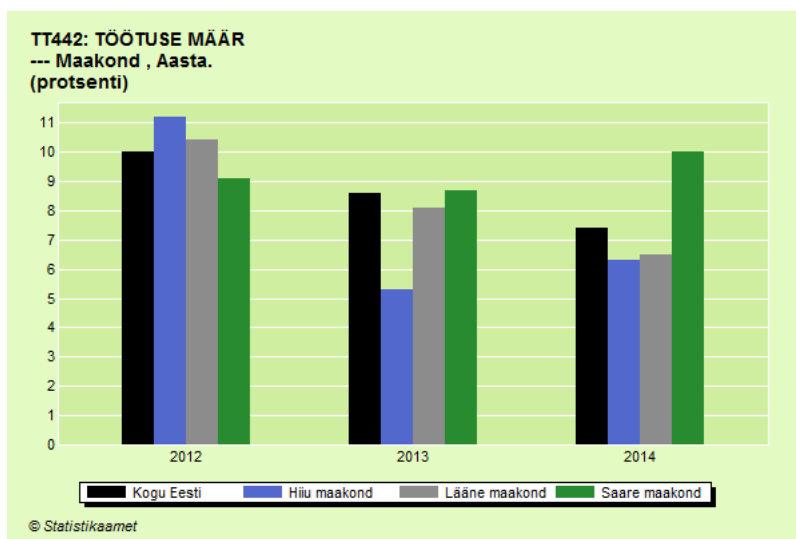


2.1.7. Tööjõud ja töötus

Hiiu maakonnas on 3700 hõivatut vanuses 16 kuni pensioniiga, mis on nagu ka rahvaarv maakondadest väiksem. Tööhõive määr (hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus) 16 - 64 aastaste arvestuses on Hiiu maakonnas 71,4%, (2014), mis on samal tasemel Eesti keskmisega (71,2%). Tööhõive määr Läänemaal jääb samasse suurusjärku - 71,2% , Saaremaa tööhõivemäär on suurusjärgu võrra väiksem - 66,5%.

Töötuse määr (töötute osatähtsus tööjõus) oli 2014. aastal Hiiu maakonnas 6,3 protsendipunkti juures, sarnaselt naabermaakonnale Läänemaale. (6,5%) ning olles üsna samal tasemel Vabariigi keskmisega 7,4%.

Joonis 9. Töötuse määr 2012-2014 Hiiumaal, naabermaakondades ja Eestis (Statistikaameti andmebaas)



2.2. Kalandussektori hetkeolukord

2.2.1. Harrastuspüük

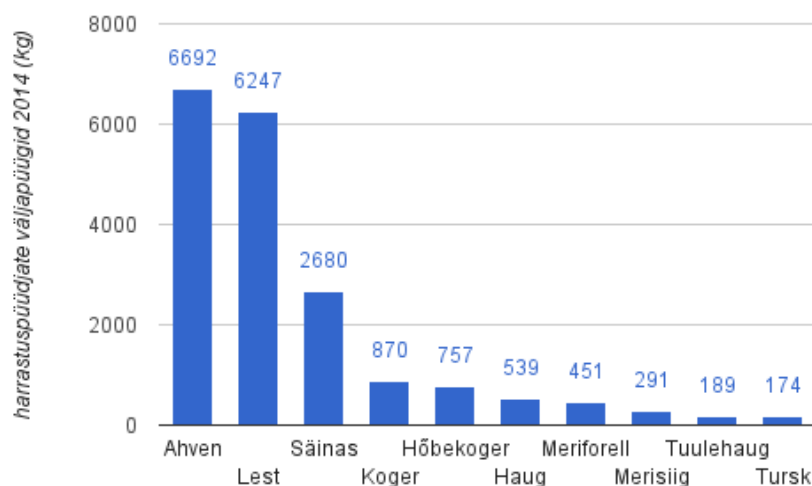
Harrastuslik kalapüük on Eestis kasvava tähtsusega. Kuigi ametlik statistika selles osas puudub võib väita et enamike siin kalastajate (püsiv) elukoht on mandril.

Harrastuspüüdjate hulgas on Hiiumaal selgelt populaarseim kevadine aeg vooluveekogude (Armioja, Käina lahe kanalid) ääres kui liiguvad särg ja säinas. Viimastel aastatel pakub neile Väinamere pool jõudsat konkurentsi ahven, millel siseveekogudes puudub alammõõt. Samuti on Hiiumaa rannikumeri üks sobilikumaid kohti kevadiseks tuulehaugi püügiks, mida on laiemalt propageerinud ka 2010. aastast iga-aastaselt mai lõpus korraldatav tuulehaugi trollingu võistlus umbes 250 osalejaga.

2014. aastal väljastati 889 kalastuskaarti nakkevõrkudele, õngejadadele ja vähinattadele. Nakkevõrguga on Hiiumaal võimalik kalastada vaid meres ning igakuiselt on võimalik neid välja jagada kuni 135. Vähesel määral kasutatakse ka õngejadade püügivõimalust. Harrastuspüüdjate

püügikoormust on keeruline hinnata sest 38% aruannetest on jäetud esitamata (2014). Laiendades aruande esitanute koguseid kõigile kalastuskaartidele võib harrastuspüüdjate koguseid hinnata üpris märkimisväärseks

Joonis 10. Väljapüügid kalastuskaardi alusel 2014.a (Keskkonnaamet)



2.2.2. Traalpüük

Traalpüügi sektorit esindab Hiiumaal AS Hiiu Kalur. 2014. aastal oli Hiiu Kaluri püügivõimaluseks 3870 tonni räime (Eesti kogupüügivõimalus vastavalt 16 553 tonni) ning 7330 tonni kilu (Eestis 30 126 tonni). Lisaks veel 208 tonni turska (Eestis 1520). Kuigi Hiiu Kalurile kuulub märkimisväärne osa Eesti kvoodist, lossiti 2014. aastal Hiiumaal Lehtma sadamas sellest vaid väikene osa 1804 tonni kilu ning 504 tonni räime. Hiiumaal lossimine on logistiliselt keerukam ning kulukam. Kohalikule elanikkonnale toob traalpüük kala lauale ajal, mil suurem osa rannapüügist on talvepuhkusel või on püütavad kogused väga väikesed.

Enamus toodangust turustati seni Venemaal ja Ukrainas. 2014. aastal alanud kriisi tagajärjel on võimalusteks kas turustamine konservidena Venemaale läbi Valgevene, Euroopa karusloomakasvatuste sööda ning kalajahuturg või kaugemad turud nagu näiteks Aafrika.

2.2.3. Rannapüük

Rannapüük toimub Hiiumaal vaid meres ning kaldast kuni 20 meetri samasügavusjooneni (välja arvatud lestapüük nakkevõrkudega, mis võib toimuda ka sügavamal).

2015. aastal maakonnas kasutada olev püügivõimsus on 2198 nakkevõrku, 500 rivimõrda, 65 ääremõrda suu kõrgusega kuni 1 m, 250 ääremõrda suu kõrgusega kuni 3 meetrit, 200 õngejada, 17

kastmõrda, 3 veonoota ning 2 põhjanoota ning 1000 tonni agarikku. Viimane, tõsi küll, leiab kasutamist saarlaste poolt.

Hiiumaa peamiseks püügikalaks viimastel aastatel on olnud ahven, mille varud Väinameres on oluliselt paranenud. Sealjuures ei saa alahinnata tekkinud ahvena turustamisvõimalusi Pärnus asuvatele kalatööstustele. Kiiska püütakse peamiselt ahvenapüügi kaaspüügina ning nõudlus selle kala järele praktiliselt puudub.

Jätkuvalt on hiidlastele oluline püügikala lest, mis suuremalt jaolt tarbitakse ära kohapeal. Eriti suur on nõudlus värske ja suitsulesta järele suvisel turismihooajal.

Räimesaagid on viimastel aastatel jäänud kesiseks, mida maakondlik sisenõudlus hooajal ületab mitmekordselt. Samas on keeruline üksikute, sisetarbimisest suuremate, koguste turustamine, sest kohapeal suur kalatööstus puudub ning mandril turustamiseks on kala hind liiga madal.

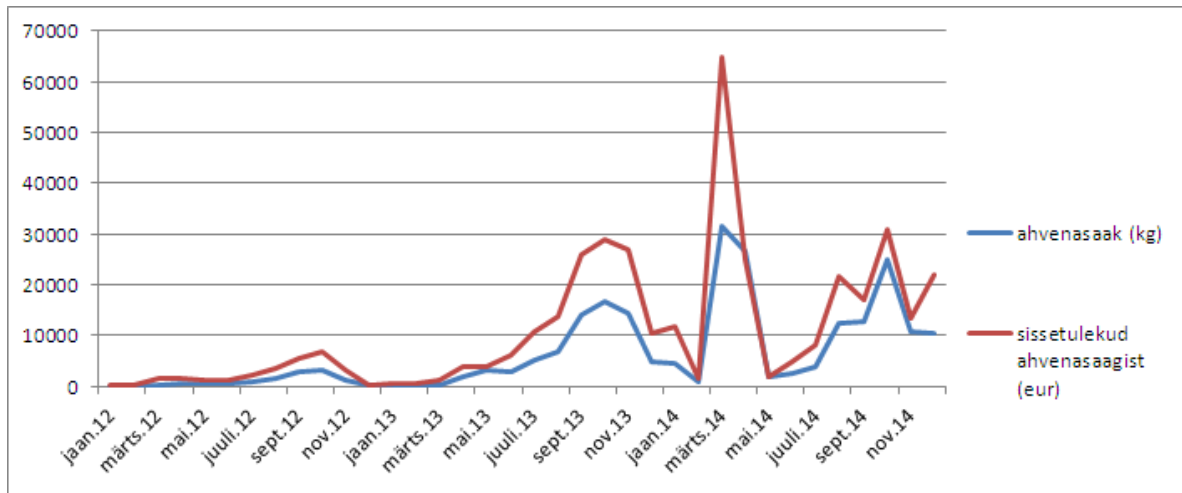
Varasemalt püükides olulisel kohal olnud tuulehaugi saagid on kahanenud mitmekordselt nii Hiiumaal kui mujal Läänemere ääres. Nõudlus tuulehaugi järgi on seevastu pöördvõrdeliselt suurenenud.

Tabel 2. Hiiumaa rannakalurite peamiste liikide kogused saakides 2008-2014 (Maaeluministeerium)

a/kg	Ahven	Lest	Kiisk	Räim	Särg	Höbe- koger	Säinas	Haug	Tuule- haug	Meri- siig	Meri- forell	Tursk
2008	2 433	52 484	4 344	7 631	5 525	1 900	6 878	1 836	19 837	2 093	2 009	281
2009	5 973	53 482	1 119	11 596	5 917	1 909	5 327	2 008	18 312	1 418	2 480	635
2010	5 863	36 696	666	10 478	6 576	2 692	4 288	3 923	19 727	1 319	1 591	396
2011	8 219	45 541	1 496	5 389	8 080	3 971	4 701	3 957	25 290	2 260	1 750	314
2012	12 182	39 463	4 036	11 381	5 737	4 933	3 322	2 232	8 475	2 842	3 172	638
2013	70 309	35 242	4 968	11 887	4 570	5 763	5 788	4 571	3 843	3 672	2 851	937
2014	142 369	31 781	13 153	11 114	8 068	7 965	7 505	6 598	5 802	4 188	2 031	1 281

Peamiseks püügikalaks on viimastel aastatel kujunenud ahven. Teiste kalaliikide esmakokkuostu kogused on marginaalsed ning pigem müüakse neid otse tarbijale. Viimatinimetatud asjaolu pärast pole ka adekvaatselt võimalik hinnata sissetulekuid teiste kalaliikide püügist. Vahepealsel kalavarude madalseisu ajal kaluritel kala kokkuostu viimise võimalused puudusid koguste väiksuse ning kalatööstuste puudumise tõttu.

Joonis 11. Hiiumaa ahvenasaagid ja sellest saadavad sissetulekud 2012-2014 (Maaleuministeerium, koostaja arvutused)



2.2.4. Kalavarude olukord

Väinamere piirkonna saakides on võrreldes teiste merealadega olulisemal kohal mageveeliigid. Kuigi töödussaagis domineerib merekaladest räim ja mõningail aastail tuulehaug, on olulisteks püügikaladeks ka ahven, hõbekoger, haug ning karplased.

Ahvenasaagid Väinameres 2013. aastal (152 tonni) olid endiselt kordades madalam kui perioodil 1969-1993, mil saagid kõikisid 500 tonni ümber. Optimismi ahvenavarude kiirest taastumisest kahandab 2012. aasta nõrk põlvkond, kuid varu seis on hetkel kordades parem kui viimase viieteist aasta vältel. Ahvena 2009, 2010, 2011 ja 2012 põlvkonnad on olnud seega uue sajandi arvukaimad ja 2011. a põlvkond võib olla üldse kogu andmerea (1992-2013) kõige arvukam põlvkond. Piirkonna ahvenavarud on viimastel aastatel võrreldes vahepealse perioodiga väga oluliselt paranenud, mistõttu ongi ahvena CPUE tõusnud rekordilistesse kõrgustesse.

Särje saagikus Väinamere piires erineb olulisel määral. Matsalu lahe piirkonnas on särje saagikus väga kõrge, Hiiumaa rannikul on särje arvukus aga madal. Suur erinevus särjevarude seisus on seletatav olukorraga koelmutel. Hiiumaa piirkonnas on vähe särjele sobivaid koelmuid ja neist tähtsaimal Käina lahes pesitsevad kormoranid. Lesta saagikus seirepüükides on Väinameres olnud viimastel aastatel stabiilselt madal.

Lesta arvukus Eesti rannikumeres ja Läänemeres tervikuna sõltub väga oluliselt vee soolsusest. Kui Põhjamerest ei tule pikema aja vältel suuremat kogust värsket soolast hapnikurikast vett, siis lesta kudemistingimused halvenevad ja arvukus langeb. Arvestades viimaseid lesta seireandmeid ja andmeid vee sissevoolu kohta Läänemeresse, siis lähima 2 aasta jooksul (arvestatuna 2011.a. augustist) peaks alamrajoonis 29 püsima lesta suhteliselt madalam arvukus. Arvestades hüdrooloogilist situatsiooni Läänemeres, võib 2012-2013.a. oodata lesta kudekarja arvukuse langust juhul, kui tööduslik suremus jääb samaks. Läänemere avaosas soovib Rahvusvaheline Mereuurimisnõukogu (ICES) 2012.a lestopüüki vähendada, kuid arvulisi soovitusi ei anna.

Täpsema ülevaate kalavarude olukorrast annab tabel 3. Varu seisund ja kasutamise tase peamiste kalaliikide kaupa

Tabel 3. Varu seisund ja kasutamise tase peamiste kalaliikide kaupa (Eesti riikliku kalanduse andmekogumisprogrammi täitmine ja analüüs 2015 vahearuanne)

Liik	Piirkond	Arvukus ¹	Varu kasutamise tase ²	Märkused
Ahven	28, 29, 32	2 (piirkonniti 1-3)	C	Arvukus suurem kui ca 5 a tagasi, ent varieeruv rannikumere eri osades. Töönduspüük mujal sõltub viimastel aastatel üksikute tugevate põlvkondade kujunemisest, mis püütakse välja 1- 2 aastaga (ja osalt alamõõdulisena).
Lest	28, 29, 32	2 (mages- tunud alad - 3)	A-B	Arvukus oli vähenenud, kuid pärast 2014.a. oktoobri ja eriti det-sembrri ookeanivee tugevamaid sissevoolusid Põhjamerest Läänemerre võib oodata olulist kudemistingimuste parane-mist ja arvukuse tõusu lähiaastatel
Tuulehaug	28, 29, 32	2	D (arvata- vasti A)	Eesti vetes vaid sigimisperioodil, varu suurust pole võimalik hinnata
Räim (ilma Liivi laheta)	28, 29, 32	2, suurenev	A	
Säinas	28, 29, 32	4	D (arvata- vasti B)	On tekkinud arvukamaid põlvkondi, kuid kuna säinas kasvab aeglaselt, siis on püüki jõudnud kalade hulk veel väike
Haug	28, 29, 32	3, kohati 2	B-C	Arvukus viimastel aastatel suurenenud ent väga varieeruv erinevates mereosades
Hõbekoger	28, 29, 32	kohati 1	D (arvata- vasti B)	Arvukus ja levik rannikumeres viimasel aastakümnel suurenenud
Kiisk	28, 29, 32	1 --2	D (arvata- vasti A)	
Särg	28, 29, 32	1--3	B	Arvukus mitmel pool oluliselt vähenenud, osalt ilmselt kormoranide kõrge arvukuse tõttu
Merisiig	28, 29, 32	3	B	Eesti rannikumeres elab vähemalt 4 siivormi, populat-sioonide arvukus väga väike, osa lokaalpopulat-sioone hääbunud, püügis on põhiliselt Soome vetest pärit siiad
Meriforell	28, 29, 32	3--2	B-C	Sigib paljudes Eesti jõgedes, ent jõgede taastootmise potentsiaal on reeglina väike
Luts	28, 29, 32	4	D (arvata- vasti D)	Arvukus mitmel pool oluliselt vähenenud, osalt ilmselt kormoranide kõrge arvukuse tõttu
Tursk	28, 29, 32	3	D	Soovitus lähtub biomassi indeksist
Angerjas	28, 29, 32	4	D	Klaasangerjate kandumine Euroopasse on paljukordselt vähenenud, saagid kõikjal langenud
Kilu	28, 29, 32	2	B	arvukus langeva trendiga, Läänemere põhjaosas arvukus endiselt kõrge
Ümarmudil	28, 29, 33	1--3	D (arvata- vasti A-B)	Arvukus kõrge Soome lahes, mujal rannikumeres suurenemas

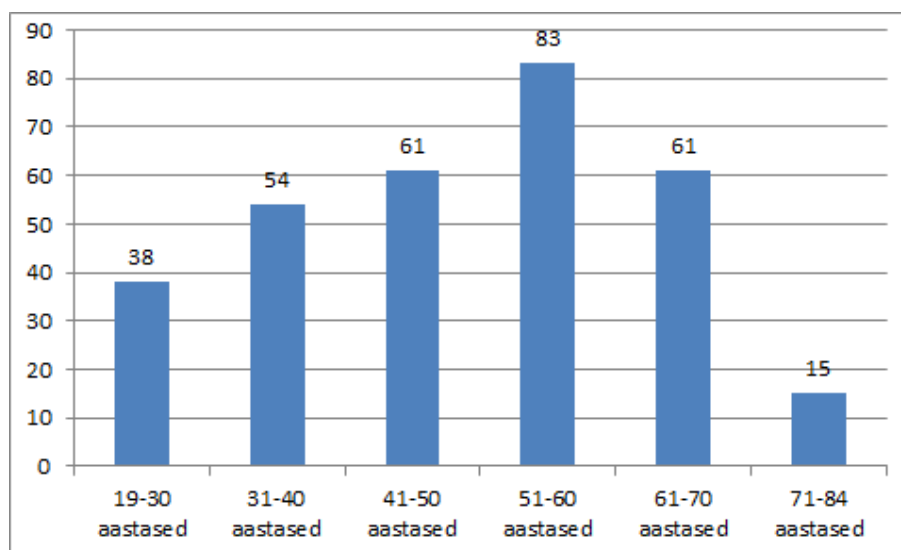
Arvukus¹: 1-kõrge, 2-mõõdukas, 3-madal, 4-kurnatud

Varu kasutamise tase²: A-kalastus-suremus madal või puudub, B-mõõdukas, C-kõrge kalastus-suremus, D-andmed ebapiisavad või pole uuritud

2.2.5. Tööhõive ja elatusvõimalused rannakalanduses

Hiiumaal oli 2015. aasta kevadel 165 kalapüügiloa omanikku, kellest 113 olid füüsilisest isikust ettevõtjad, 47 osaühingud, 4 aktsiaseltsid ning üks tulundusühistu. Püügilubadele oli kantud 317 inimest, neist 312 meest ning viis naist. Püügiloale kantud kalurite keskmine vanus on 49 aastat, sealjuures kõige arvukam on 51-60 aastaste vanusegrupp. Kalurkonna struktuurne vananemine on probleemiks ka teistes Eesti piirkondades, nagu ka noorte sisenemine kalandusse, kuna püügilubade ja varustuse soetamine nõuab suuri investeeringuid.

Joonis 12. Kalapüügiloale kantud kalurite vanuseline jaotus (Maaeluministeerium)



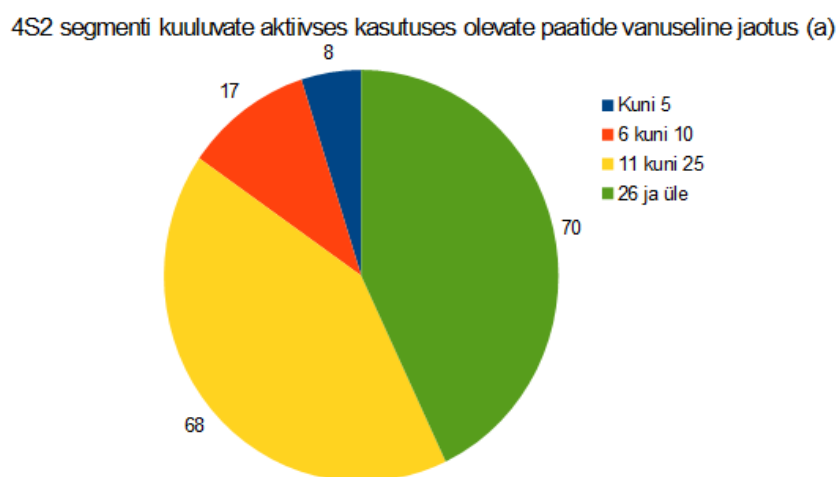
2015. aastal läbiviidud kalurite küsitluse põhjal pidas kalapüüki oma põhiliseks elatusallikaks 30% kaluritest. Proportsioon on püsinud samana - 2009. aastal vastas samamoodi 28% kaluritest. Lisaks kalapüügile saadakse täiendavaid sissetulekuid palgatööst ning pensionist (65%) ning muust ettevõtlusest sh põllumajandusest (34%). Kuigi enamiku kalurite sissetulekud kalapüügist on väga väikesed, selgus, et võrreldes 2009. aastaga on need veidi tõusnud. 2015. aastal hindas ainult üks vastanutest kalapüügist saadavat tulu üle 90% suuruseks kogusissetulekutest, 2009. aastal selliseid kalureid veel ei olnud. Kaheksal kaluril (19%) moodustas kalapüük 30-50% sissetulekutest. 58 protsendile vastanutest moodustab kalapüük lisasissetuleku, mis on alla 10% kogutuludest. 2009. aastal oli vastav osakaal 71% vastanud kaluritest. Asjaolu on seletatav kalavarude ja kala realiseerimise võimaluste paranemisega. Viimatimainitu ning Kalandusfondi toetused on tinginud kalapüügilubade hindade tõusu, mis teeb uutel (noortel) tulijatel kalandusse sisenemise väga kulukaks kui mitte võimatuks. Kalapüügilube on omandatud ka ettevõtete poolt eesmärgiga toetust taotleda, kasutamata lube reaalselt püügiks. Statistika kalapüügilubadega seotud tehingute maksumuse kohta puudub.

2.2.6. Laevastiku olukord

2015. aasta kalurite küsitlusest selgus, et enamikel kaluritel on üks või kaks paati, mille keskmine vanus on 13,8 aastat. Külaltki võrdselt oli vastanutel hiljuti soetatud (kuni 7 aastat) paate kui ka üle 20 aasta vanuseid aluseid.

Kalalaevaregistrisse 4S2 segmenti on Hiiumaal aktiivsena kantud 167 alust vanuses 3 kuni 46 aastat. Laevastiku aluste keskmine vanus on 23,5 aastat. Vaid alla 14% kalalaevadest on kuni kümne aasta vanused. Uute paatide registrisse toomine ning vana kustutamine on kalurite jaoks kulukas ning tülikas toiming, mida ilma asjata ette ei võeta ja seepärast on registris valdavalt vanemad paadid kuigi reaalselt kasutatakse kalapüügil ka uuemaid aluseid, mis ei pruugi olla registris.

Joonis 13. Hiiu maakonna rannapüügis kasutatavate kalalaevade vanuseline jaotus (Kalalaevaregister)



Paatidest ligi veerandi kodusadamaks on märgitud Kärkla kuid tõenäoliselt näitab see pigem paadiomanike elukohta kui hoiusadamat või püügikohta. Ka väljaspool Kärclat näitab kodusadam enamasti elukohale lähimat sadamat.

Valdav osa kalalaevaregistrisse kantud laevastikust - 92% on alla seitsme meetri pikkused alused ning $\frac{2}{3}$ alustest on plastikpaadid.

Kalalaevaregistri mootorivõimsus on piiratud ressurss, ning sektorisse tulijatele või püügiloa omanikele, kellel ei ole registrisse kantud kalalaeva on selle hankimine probleemiks. Leevenduseks oli 2012. aastal segmenti juurde toodud täiendav maht, mis võimaldas paljudel oma paadi registrisse kanda, kuid vajadus täiendava võimsuse järele on jätkuv.

2.2.7. Sadamad ja lossimiskohad

Hiiumaal on kokku 32 sadamat 24 eri sadamakohas, lisaks 36 enamkasutatavat lautrikohta. 2016. aasta alguse seisuga oli sadamaregistris on 21 sadamat 15 sadamakohas. Eelmise rahastusperioodi strateegia koostamise aegu, 2009. aastal oli registreeritud vaid kolm sadamat. Vahepeal on sadamate regulatsioon täpsustunud ning registrisse kandmine lihtsustunud, eriti tasulisi sadamateenuseid mitteosutavate sadamate jaoks. Kuigi Sadamaseadus kohustab kõigi sadamate registreerimist Sadamaregistris, siis ei ole kõik sadamad seda tänaseni teinud. Mõnel juhul ei ole registreerimine võimalik olnud maaomandi tõttu (Kassari Kalasadam ja Sarve sadam).

Omavalitsuse omandis on Kärdla sadam, Orjaku sadam ning Sõru väikelaevasadam. Heltermaa sadam ning Sõru sadama parvlaevasadam on riigi omandis ning ülejäänud on valdavas osas eraomandis. Kassari kalasadam asub strateegia koostamise ajal jätkuvalt riigi omandis oleval maal kuid erastamine on lõppjärgus.

The map displays the Gulf of Finland, bordered by Finland to the north and east, and Estonia to the south. Key locations marked include:

- LEHTIMA SADAM** (Lehtima Seaside Area Development)
- KARDIA SADAM** (Kardia Seaside Area Development)
- SUURSAARE SADAM** (Suursaare Seaside Area Development)
- KÖRKESSAARE SADAM** (Kõrreassaare Seaside Area Development)
- LAUTRI SADAM** (Lautri Seaside Area Development)
- HALDI SADAM** (Haldi Seaside Area Development)
- SÖRÖ SADAM** (Sõrõ Seaside Area Development)

Other notable locations and features include:

- Islands:** Hiiu, Kõrreassaare, Kardia, Suursaare, Lemmiku, and others.
- Cities/Towns:** Puhalepa, Kälina, Emmaste, Hiiu, and others.
- Maritime Features:** Various buoys, beacons, and depth soundings are indicated throughout the water areas.
- Infrastructure:** Roads, railways, and airports are shown on the landmasses.

The map is overlaid with a grid of latitude and longitude coordinates, with latitude ranging from approximately 59°N to 60°N and longitude from 24°E to 26°E.

Võib väita, et sadamate tehniline olukord on paranenud võrreldes kuue aasta tagusega. Euroopa Kalandusfondi 4. telje toetusel on renoveeritud rohkemal või vähemal määral Orjaku, Kõrgessaare, Hiessaare, Tärkma, Roograhu, Sõru ja Salinõmme paadisadamat. Traalisadamate meetmest on toetust saanud Lehtma ja Suursadama sadamad. EAS on toetanud investeeringuid Kärkla, Roograhu ja Orjaku sadamates. Saarte Liinid on välja ehitanud väikelaevade sadama Heltermaal. Vaatamata tehtule on mitmetes kalasadamates jätkuv investeeringuvajadus.

2015. aasta kalurite küsitluses märgiti kõige enam kordi investeeringuvajadust Salinõmme sadamates ning Haldi sadamas (kumbagi 9 korral), järgnesid Kärkla Vetelpäästesadam ja Suursadam (7 korral). Viiel korral märgiti Kõrgessaare sadamat ja selle süvendamisvajadust. Lehtmat ja Kalanat märgiti kolmel korral. Kahel korral Sarve, Tärkma ja Kassari kalasadamat. Ühel korral mainiti Orjakut, Sõru, Puulaiu ja Kassariotsa sadamat.

Lautrikohtadest nähti korrastamise ja juurdepääsu parandamise vajadust Kalestes, Hirmustes ja Pallil (5x), järgnesid nelja korraga Luidja, Tähvanina ja Kootsaare; Mangut, Tahkunat ja Nõmmegat mainiti kolmel korral. Säärenina, Lõimastut, Paopet, Sarvet ja Kukkat kahel korral. Ühel korral nimetati Lehtmat, Suurerannat, Hausmat, Vanamõisat, Mänspäed Oitmeotsat, Mustarahu, Vana-Puulaiu sadamakohta, Külaküla, Ristnat, Liivalaukat, Hellamaad, Tõrvanina ja Hagastet. Kokku nimetati 29 erinevat lautrikohta mis vajaksid korrastamist või juurdepääsu parandamist.

2015. aasta hooajal oli kuni 6-meetrisele paadile kohalikule (Käina valla elanikule) odavaim hooajatasu 50 eurot Orjaku sadamas, millele järgnes Sõru väikelaevasadam 60 eurose hooajatasuga, mis kehtis sama suurtele kalalaevadele. Roograhu sadamas asendas hooajatasu kuutasu 40 eurot, Heltermaa hooaja tasuks oli 130 eurot ning Kärklas Hiiumaa elanikele 300 eurot. Samas oli Kärklas kalapaatidel võimalik tasuta kasutada ühte väliskaid. Küsitluse tulemusena ollakse hooaja eest nõus maksma keskmiselt 80 eurot.

2014. aastal lossiti Hiiumaal 243 tonni kala kokku 62 lossimiskohas. Väinamere sadamate rohke esindatus esikümnes iseloomustab viimaste aastate suurenenud ahvenasaake.

Tabel 4. Kümme suurima kogusega lossimiskohta 2014. aastal (Veterinaar- ja Toiduamet)

Lossimis-koht	Orjaku	Puulaiu	Kõrgessaare	Kassari kala-sadam	Salinõmme Kala-sadam	Sarve	Kootsaare	Tähvanina lauter	Suur-sadam	Jausa
Lossitud kg	72 051	44 527	21 201	20 045	16 864	4 899	4 281	3 784	3 678	3 648
Kalureid, kes on lossinud	31	11	21	17	28	17	12	16	26	3
Üle antud /Esmakokkuost kg*	51 371	23 490	6 834	9 542	10 000	1 004	24	591	1 349	1 913

* ei kajasta otse tarbijale müüdud ja ise tarbitud koguseid

2.2.8. Vesiviljelus

Veterinaar- ja Toiduameti vesiviljeluse tootmisettevõtete nimekirjas on Hiiumaalt üks ettevõtte - Õngu Noorkalakasvanduse OÜ, mille tegevusalaks on looduslikku forellivaru kalakasvatuselik taastamine.

Meriforelli laskujaid hakati suuremal hulgal asustama alates 1993. a, mil Õngu kasvandus laskis Hiiumaa rannavetesse 5000 2-aastast noorkala. 1990. aastate teisel poolel oli Õngu Eestis ainus kalakasvandus, kus kasvatati meriforelli, aastatoodang on ligikaudu 30 000 kaheaastast laskujat, kes asustatakse Hiiumaa rannikumerre. Õngu ja Vanajõe on lastud samasuviseid meriforelle.

2014. aasta kevadel asustati jõgedesse viimased 6000 forelli noorjärku, millega lõpetati mitu aastakümnet kestnud forellide asustamine Hiiumaal. Forelli taasasustamist rahastati projektipõhiselt Keskkonnainvesteeringute keskusest. Pärast noorkalakasvanduse tegevuse lõpetamist Õngul on ainsaks asustusmaterjali tootjaks Põlula Lääne-Virumaal, mis tegeleb peamiselt Põhja-Eesti jõgede lõheasurkondadega. Viimane Kalakasvatuseliku taastootmise programm oli koostatud aastateks 2002-2010, mille lõppemise järel teadaolevalt uut koostatud ja kinnitatud ei ole.

Kaubakala kasvatajaid Hiiumaal ei ole. Kalakasvatuse oluliseks piiravaks teguriks on sobilike vooluveekogude puudus maismaal ning madalad rannikuveed.

2.2.9. Kala töötlemine ja turustamine

Suuremahulise kala töötlemisega tegelevaid ettevõtteid strateegia koostamise hetkel Hiiumaal ei tegutse. Tunnustus kala töötlemiseks on MTÜ Kõrgessaare külmuhoonel kala külmutamiseks ning toidujää tootmiseks ja Kõrgessaare kalaköögil kala fileerimiseks. 2015. aasta lõpus tegevust alustava Kõrgessaare Kalaköögi peamiseks toodanguks on suitsukala ning kalakulinaaria. Lisaks valmistatakse kalatooteid ka paaris saare toitlustusettevõttes näiteks nagu Grill Lest ja Lammas ning Linnumäe puhkekeskus.

Veterinaar- ja Toiduameti andmebaasi järgi tegeles 2015. aasta sügisel Hiiumaal eraelamus kala käitlemisega kuus käitlejat, kelle peamiseks toodanguks on suitsukala ja kuivatatud kala, vähesel määral ka fileeritakse ning tehakse muid kalatooteid. Peamiseks takistuseks eraelamus toidu käitlemisele on piirangud nende turustamisel - ei ole lubatud eraelamus valmistatud loomsest toorainest toodete edasiandmine teisele ettevõttele (jaemüüjale või toitlustajale) vaid ainult otse tarbijale. Loodetavasti lähiajal nimetatud regulatsioon leeveneb.

Otse turustatakse kala regulaarselt Kärkla turul asuvas müügikioskis ning Kärkla keskväljakul Mereagentuuri toidupoes. Harvem pakutakse kohalikku kala ka Selveris ja Konsumi kauplustes Kärklas ning Käinas.

Kohapealset tarbimist iseloomustab tugev sessoonsus, mis ei kattu kala peamise püügiperioodiga. Suvisel turismihoogajal ületab kohalik nõudlus tugevasti pakkumist ning muul ajal vastupidi.

Enamus põhilise püügikala ahvena saakidest müüakse värselt Pärnu kalatöötlejatele, kes korraldavad ka kala transpordi.

2015. aasta kalurite küsitlusele vastanutest olid piisavad kala säilitamise võimalused olemas 40% kaluritest. Oma kala säilitamise võimalused ebapiisavaks hinnanutel oli puudus jahutuskambrist, külmutusest või pakendamisvõimalustest või jäid need võimalused kodust liiga kaugele. Samuti tunti puudust jäämasinast igas Hiiumaa piirkonnas. Kolmveerand vastanutest püüab oma tarbeks ning pooled müüvad kala ka esmakokkuostjatele. Võrreldes 2009. aastaga on oluliselt tõusnud kala müümine kokkuostjale ning ise töötajate osakaal - 5 protsendilt 36 protsendile. Veerand kaluritest müüb kala sadamas otse paadist. Probleemid kala realiseerimisega on võrreldes 2009. aastaga suurenenud - ilmselt oli kalakoguste väiksuse tõttu probleeme kala realiseerimisega vähem. Samuti on suurenenud huvi investeerimise vastu kala töötlemisse ja turustamisse 25 protsendilt 48 protsendile ehk pea poole võrra.

Ühisturustust pidas vajalikuks 80% kaluritest. Enim oldi huvitatud ühistest müügivõimaluste otsimisest, transpordist ja säilitamisest.

2.2.10 Turism ja puhkemajandus, kalandusturism

Statistikaameti andmetel oli 2014. aastal Hiiumaal 60 majutuskoha 464 toa ja 1200 voodikohaga. Ööbiti kokku 33 150 ööd ning aasta keskmine voodikohtade täitumus oli 13%. Ööpäeva keskmine maksumus oli 21 eurot. Hiiu maakonna peamine külastaja on siseturist - 74%, järgnevad soomlased 11 protsendiga, lätlased 5 protsendiga ning sakslased 3 protsendiga. Rootslasi on 2% kõigist ööbijatest ning venelasi, leedulasi ja itaallasi igaühte 1%. Ülejäänud päritolumaad moodustavad kokku 2% külastajatest.

Hiiumaa majutuskohad on keskmiselt väiksemad (keskmiselt 8 tuba majutuskoha kohta) kui näiteks naabermaakondades (Saare- ja Läänemaa 10 tuba). Ilmselt on majutuskohade väiksus ka põhjus ööbimisstatistika viletsamale laekumisele, mis selgub võrreldes ööbimisi parvlaevade üleveostatistikaga.

Rohuküla-Heltermaa liinil teenindati 2014. aastal 531 642 reisijat ning 219 434 sõidukit, mida on vastavalt 5,2% ja 8,7% rohkem kui 2013.aastal. 2013. aasta kasvunumbrid võrrelduna 2012. aastaga olid vastavalt 4,9% reisijate ning 6,2% sõidukite puhul (Läänlane 6.01.2015). Reisijate arv on otseses seoses üleveo mahust (laevade mahutavus ja reise arv). Seoses väiksema mahutavusega vanade laevade liinile tagasi tulekuga 2015.aasta suve lõpul on prognoosida oluliselt väiksemat reisijate arvu 2016. aastaks, mis loodetavasti kasvab pärast parvlaevaoperaatori vahetust 2016. aasta lõpul.

Kalaturismi teenustena võib eristada kahte peamist teenusegruppi: paadirenti koos varustusega ning turistide kaasavõtmist rannapüügile kas siis mõrda nõudma või võrkusid kontrollima. Viimane ei ole ilmselt veel turistide hulgas populaarsust saavutanud ning teenusepakkujate väitel on nõudlus selle järgi vähene. Nõudlust aitaks ilmselt kompleksteenuse pakkumine koos majutuse, toitlustuse jm teenustega. Tegevust peab toetama ka järjepidev turundus. Kalaturismi teenuste ühist turundust piirkonnas on muu tegevuse kõrvalt arendanud MTÜ Hiiukala ning kavatseb sellega ka jätkata.

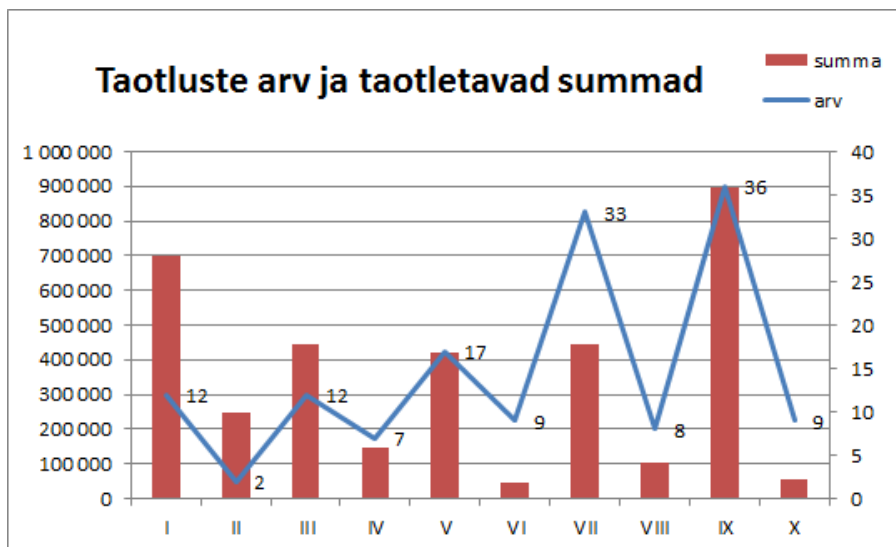
Lisandunud on paadisõidud ajaloolist tüüpi paatidega – taoline teenus varem puudus täielikult. Nüüd pakuvad sellist võimalust kolm ettevõtjat kolmes eri sadamas.

2.2.11. Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009-2015 elluviimine

MTÜ Hiiukala asutati 6. juunil 2008. aastal 41 asutajaliikme poolt. 2015. Aasta lõpuks oli liikmete arv kasvanud sajani. Ühingu tegevust on algusest peale juhtinud seitsmeliikmeline juhatus, mis valitakse ametisse kolmeks aastaks. 2016. aasta algul juhib ühingu kolmas juhatuse koosseis. Juhatuse ülesandeid täidab täiskohaga palgaline tegevjuht. Juhatuse tööd kontrollib kolmeliikmeline revisjonikomisjon ning projektide hindamisega tegeles üheksa põhiliikmega ja kahe asendusliikmega hindamiskomisjon, mida tegutses kolm koosseisu. Eelnimetatud organite liikmed määrab üldkoosolek.

Perioodil 2010-2014 korraldas MTÜ Hiiukala kümme Euroopa Kalandusfondi meetme 4.1 “Kalanduspiirkondade säästev areng” taotlusvoor. Taotlusvoorudes esitati 145 taotlust ligi 3,5 miljonile eurole. Taotlusvoore korraldati reeglina kaks korda aastas ning projektitoetusteks kasutada olevad summad olid aastate lõikes ühesuured (välja arvatud viimasel kahel aastal). Sügisene taotlusvoor korraldati sama aasta jääkide arvelt, mis tingis ka väiksema taotlejate arvu. Taotluste arvu ja taotletavaid summasid illustreerib joonis 15.

Joonis 15 Taotluste arv ja taotletavad summad voorude kaupa (MTÜ Hiiukala andmebaas)



Toetust määrati 127 projektitaotlusele kogusummas 2,573 miljonit eurot, millest maksti välja 2,512 miljonit eurot, mis on 98% määratud toetustest. Katkestati neli projekti. Taotlejaid, kellele taotlus määrati, oli 55, seega on keskmiselt taotleja kohta 2,3 projekti ning keskmine määratud summa taotleja kohta on 46 781 eurot. Sadamate tegevussuunda arvestamata on 49 projektitaotleja kohta keskmiselt määratud toetus 23 968 eurot ehk umbes poole väiksem. Projektitaotluste arvu suurendas ka asjaolu, et abikõlbulikkud kulud olid tegevussuundade kaupa väga rangelt piiritletud ning teinekord pidi taotleja funktsionaalselt koostoitivate investeeringute tegemiseks esitama kaks projektitaotlust erinevatesse tegevussuundadesse.

Mõnevõrra keerulisemaks muutis meetme elluviimist ning eesmärkide saavutamist meetme algusaeg majanduskriisi aastatel, mis tingis madala võimekuse suuremaid projekte ette võtta seega ka väiksema taotluste arvu ning vahendite ülejäägi algusaastatel.

Eesmärkide saavutamine

Arengustrateegia **visioon** oli sõnastatud piisavalt üldiselt, et raske on väita vastava seisundi saavutamist või mitte saavutamist. Paranenud on rannakalandust toetav infrastruktuur, mis vajab täiendavaid investeeringuid. Ettevõtlus on mitmekesistunud ning turule on tulnud uusi tooteid ja teenuseid nii kalandussektorist kui väljapoolt. Hiiumaa populaarsus turismisihtkohana tõuseb iga aastaga, millele aitab kaasa järjepidev turundustöö ja taristu areng. Vahepealsetel aastatel jõudis praamiliiklus tasemele, mis ei olnud saare turismile enam pudelikaelaks nagu varasemalt. Loodetavasti ei ole 2016. aasta tagurpidikäik praamiliikluses turismi ja kaupade üleveo osas liiga suur, et rikkuda vahepeal saavutatut.

Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine

Eesmärgid: Välja on arendatud kalasadamate võrgustik, kus pakutakse tugiteenuseid, mis lähtuvad rannakalanduse piirkondlikust eripärast ning vajadustest. Sadamad vastavad Sadamaseadusega kehtestatud nõuetele.

Möödunud perioodil keskenduti kahe peamise sadama arendamisele – Kõrgessaares ja Orjakus, kus peale kaide renoveerimise panustati ka kala ning püügivahendite säilitustingimustesse. Põhisadamaid toetavad väiksemad sadamad nagu Tärkma, Roograhu, Salinõmme ja Hiessaare. Sõru sadama arendamine jäi ilmselt rahastustaotluse ajastuse tõttu plaanitust napimaks. Planeeringute ajamahukuse tõttu ei jõudnud taotlema Haldi sadam, mis kataks olulise osa sadamate võrgustikust saare edelaküljes. Kõik toetatud sadamad on kantud Sadamaregistrisse, mis oli ka tingimuseks viimase toetusosa väljamakseks.

Tabel 5. Perioodil 2009-2015 kalasadamatele määratud toetused (MTÜ Hiiukala andmebaas)

Objekt	makstud toetus EUR
Hiessaare sadam	97 793
Kõrgessaare külmhoone	130 176
Kõrgessaare sadam	446 920
Orjaku sadam	443 517
Roograhu sadam	58 548
Salinõmme paadisadam	125 709
Sõru väikelaevasadam	10 660
Tärkma sadam	59 918
KOKKU	1 398 660

Kalandustoodete töötlemine ja otseturustamine

Eesmärgid: Hiiumaal tegutseb vähemalt kolm mikroettevõtet, mille põhitegevusalaks on traditsioonilistel retseptidel põhinevate kõrge lisandväärtusega kalandustoodete valmistamine

Hiiumaa elanikud ja puhkajad saavad regulaarselt osta rannikumerest püütud kala ja Hiiumaal valmistatud kalatooteid selleks otstarbeks ette nähtud kohtadest vähemalt kolmes saare erinevas punktis.

Meetme rakendamise algusaeg langes kokku kalasaakide madalseisuga, mis tingis taotlejate vähesed huvi tegevussuuna vastu. Perioodi algul seadustati eraelamus toidu käitlemine, mis järel mitmed kalandusettevõtjad registreerisid end kodus käitlejateks. Eraelamus kala käitlejate toetuse taotlused on piirdunud mõningate seadmete ja suitsuahjude soetamisega ning jäänud üpris väikesemahuliseks. Suurimaks piiranguks eraelamus valmistatud toodete turustamisel on loomset päritolu toodete kitsendus lubades turustada tooteid vaid otse tarbijatele, mis välistab toitlustusasutuste varustamise või teistele kauplejatele edasi andmise. Perioodi lõpul alustasid tegevust kaks tunnustatud kala käitlejat Kõrgessaares, kelle tegevuse kohta on strateegia koostamise hetkel veel vara hinnanguid anda.

Kalandusega seotud turismi arendamine ja rannakülade taaselustamine

Eesmärgid: Hiiumaa kalandus- ja turismiettevõtjate koostöös arendatakse välja teenusepakkumiseks vajalik infrastruktuur ning kalandussektor pakub põhitegevuse kõrval kalandus- ja mereturismi teenuseid, mis on tuntud Eestis ja Põhjamaades

Hiiumaa turismiettevõtjad koostöös kalandusettevõtjatega on laiendanud kalaturismiga seotud teenuste pakkumist, teenuste hooajalisus on vähenenud.

Hiiumaal toimuvad regulaarsed rannakülade ja kalanduse traditsioone tutvustavad üritused. Taastatakse või renoveeritakse rannakalandusele iseloomulikud ajaloolised sadama- või rannaehitised ning arendatakse rannakalanduse traditsioone tutvustavaid väljapanekuid.

Kalanduspiirkondade säästva arengu meetme abiga on 13 kalandussektori ettevõtjat soetanud aluseid kalaturismi teenuste pakkumiseks sh. kolm ajaloolist veesõidukit. Rajatud või parendatud on nelja majutusasutust ning viite kalatoite pakkuvat toidukohta.

Turismitegevuste arendamine kalandusettevõtjate poolt toimus tegevusi mitmekesisena, mõnevõrra keerulisem oli kalandusturismi taotluste hindamine sektoriväliste taotlejate puhul kuna kalandussektoriga koostöö üle tagantjärei järelevalvet ei teostata. Jätkuvalt tuleks panustada kalaturismi tegevuste ühisesse turundamisse.

Tegevuste mitmekesistamine

Eesmärgid: Hiiumaa kalurid pakuvad põhitegevuse kõrval teenuseid puhkajatele, kohalikele elanikele ja toodavad väikepartiidenä erinevaid pooltooteid või tooteid.

Hiiumaa kalandusettevõtjad arendavad väiketootmist valdkondades, mis väärtustavad Hiiumaale iseloomulikke loodusressursse ja lähtuvad traditsioonilistest tegevusaladest.

Tegevuste mitmekesistamise toetust taotleti 48 korral 26 kalandussektori ettevõtja poolt kogusummas 593 000 eurot. Koguinvesteeringute maht jääb 850 000 euro kanti. Arendatavate tegevuste hulgas olid toidutöötlemine (5), kalapüügivahendite valmistamine (2), puidu töötlemine (7), autoremont (1), maastikuhooldus ning põllu- ja metsamajandus (6), tõuhobuste kasvatus (1) paadiehitus (1) ning puhkemajandus (5).

Aastaringset tööd endale ja kokku 6 töötajatele pakuvad mõlemad püügivahendite valmistajad, samuti pakuvad vähemalt kahte täistöökohta puidutöökojad. Toiduainete töötlemine, turism, maastikuhooldus ning metsa- ja põllumajandus on pigem hooajalise iseloomuga.

Koolitustegevus

Eesmärk: Hiiumaa kalandusettevõtjad osalevad regulaarselt kutseoskuste edendamise ja strateegia muude tegevussuundade elluviimisega seotud koolitustel.

Koolituse tegevussuuna alt taotleti rahastus üheksa koolitusprojekti jaoks kuuelt erinevalt taotlejalt. Kaks koolitust olid firmasisesed koolitused kutseoskuste parandamiseks, kus koolitus kokku neli inimest. Mittetulundusühingute algatatud projektid olid üldjuhul avalikud ning mõeldud laiemale auditooriumile. Vaid ühel juhul piirdus koolitus ühingu enda liikmetega. Kahel korral korraldati koolituspäevana kalafestivali, mille külastajate arvu võis mõõta sadades.

Regulaarselt korraldati koolitusi ka tegevusgrupi tegevuse raames, mis võis tingida taotlejate tagasihoidliku huvi meetme vastu.

Koostöö ning teavitustegevus

MTÜ Hiiukala põhikirjaline eesmärk on Hiiumaa rannakalurite huvide esindamine ning ülesandeks kalanduse traditsioonide tutvustamine ja edasikandmine.

Lisaks taotlusvoorude, koolituste ning õppereiside korraldamisele osaleti ümarlaudadel, mis puudutasid kalapüügi seadusandlust ning korraldust. Nii õnnestus näiteks saavutada maakondlikud räimekhoodid Läänemere avaosas, mida saab püüda pärast üldkvoodi ammendumist. Viimane võimaldab Hiiumaa kaluritel püüki jätkata ka sügisel.

Hiiukala ja teadlaste koostöö tulemusena õnnestus seadustada tuulehaugi püük võrguga. Samuti tehti mitmeid muid ettepanekuid. Hiiukala esindaja oli liige Hiiu maakonnaga piirneva merealade planeeringu juhtrühmas.

Rahvusvahelise koostöö mootoriks oli eelkõige Farneti võrgustik. Osaleti mitmetel Farneti konverentsidel ning sealhulgas kolmel korral esitleti oma projekтинäiteid eraldi messiboksides.

Hiiukala tegevust on kajastatud Farneti väljaannetes ning parimad projektinäited sisalduvad Farneti kodulehel asuvas andmebaasis. Farneti üritustel loodud kontaktid olid ja on kindlasti kasuks edaspidise koostöö korraldamiseks.

Meetme mõjud Hiiumaa kalanduspiirkonnale

Sadamate infrastruktuur on meetme toetuste tulemusel tehtud investeeringute abil paranenud. Kõrge lisandväärtusega omatoodete valmistamist ei ole seni praktiliselt toimunud. Turistide toitlustamiseks saab kala kasutada vaid suveperioodil, muul ajal toimub müük enamjaolt kokkuostjatele. Kalasaagile turismihooaja välisel ajal ostjaskonna leidmine on Hiiumaal sagedaseks probleemiks. Nii kalale lisandväärtuse andmise kui otseturustamise osas on nii piirkonna kui Eesti kalanduse arengustrateegia valguses järgnevatel aastatel Hiiumaal palju arenguruumi.

Arenguruumi on kindlasti ka turismikorralduse ja –turunduse osas, kuna turistide arv Hiiumaal aasta-aastalt kasvab ning senisest aktiivsemalt saaks tutvustada mere-ja kalastusturismi võimalusi laidudel ja rannikumerel.

Edukaks võib pidada mitmekesistamise toetussuuna tulemusi, mis on võimaldanud luua piirkonnas lisisissetulekuvõimalusi ning hooajalisi töökohti. Samas ei ole täheldatav meetme mõju inimeste piirkonda elama asumisele või lahkumisele.

Kalanduspiirkonna esindajate hinnangul on meetme elluviimise tulemustest kalandussektori arengu jaoks suurima mõjuga kala säilitusvõimaluste loomine. Teise olulise tulemusena nähakse kalurite koondamist ühtsesse organisatsiooni ja selle raames toimuvat ühistegevust, mis enne kohaliku algatusrühma loomist oli vähene. Olulise mõjuna toodi välja, et kalurid on saanud kalanduspiirkondade kaudu huvigrupiks, kellega on hakatud kohaliku omavalitsuse ja riigi tasandil senisest enam arvestama. (E&Y 2014)

MTÜ Hiiukala roll ja rahulolu tegevusega

Tegevusgrupi tegevusega ollakse enamjaolt rahul. Olulisim roll on kalandusalase teabelevi korraldamine, veidi vähemal määral, kuid siiski piisavalt sageli, nimetati ka kalurkonna ühishuvide esindamist riigi ja omavalitsuse tasandil ning kalanduspiirkonna visiooni kujundamist. (E&Y 2014)

Kalurite 2015. aasta küsitlusele vastanutest hindas 84% Hiiukala tegevust hindegas hea või väga hea. Sealjuures oli vaid kaks Hiiukala liiget, kes ei hinnanud ühingu tegevust heaks või väga heaks. 16% vastanutest hindas tegevust rahuldavaks. Mõni küsitletu jättis vastamata kuna ei olnud täpselt kursis ühingu tegevusega.

Hiiukala rollina nähti kalandusalaste toetuste ning sektorit puudutava info jagamist üldisemalt. Lisaks oli oluline kalurite huvide esindamine riiklikul ja kohalikul tasandil. Oli ka ettepanekuid, et ühing aitaks luua kala kokkuostmise ja töötlemisega tegeleva kalandusühistu ning võtaks tegeleda kalakoelmute taastamise teema.

2.3. Piirkonna SWOT-analüüs

Tugevused	Nõrkused
1. Laialdase sadama- ja lautrikohtade võrgu olemasolu. Olulised kalasadamad on osaliselt renoveeritud 2. Kohalikud kogukonnad ja omavalitsused on huvitatud sadamate arendamisest 3. Kalavaru paranenud seis 4. Hiiumaa on väike, kohalik värske kala on lähedalt kättesaadav. Kohalikul tarbijal on säilinud kala söögiks tarvitamise traditsioonid 5. Hiiumaa on välja kujunenud atraktiivne turismipiirkond, mille kuvand on kalaga seotud. Turismihood ajal on nõudlus kala ja kalatoodete järgi suur 6. Kala traditsioonilise töötlemise oskusteave on olemas, tegutsevad mõned väiketöötajad 7. Paljudel kaluritel on teadmised, kogemused ja oskused kõrvalelatusaladel tegutsemiseks 8. Toimub koostöö kalurite vahel kala kokkuostu ja säilitamise korraldamisel. Kalurite koostöö Hiiukalas on aktiveerunud	1. Oluliste sadamate võrgustiku renoveerimine on pooleli. Enamikus sadamates on teenused kaluritele ebapiisavad, eriti kala hoiu ja esmase töötlemise võimaluste osas 2. Lautrikohtade olukord on kehv ja kohati ligipääs maa poolt takistatud 3. Sadamate sissesõiduteed vajavad süvendamist 4. Kala hind on ebastabiilne 5. Kohalik nõudlus nii kala kui ka muude toodete ja teenuste järele on väike ning ostujõud madal 6. Lühikese turismihoodaja tõttu on turismiga seotud teenuste tasuvus väike 7. Turismi kõrghood ajal on vähe värsket kala 8. Vähe on kohapealset kala töötlemist 9. Kala mandril turustamise teevad kalliks transpordikulud 10. Ühisturustuse ja -turunduse puudumine 11. Värske kala pakkumise info pole üldkättesaadav 12. Puudulik infovahetus ja koostöö saarel

Võimalused	Ohud
1. Toetatakse multifunktsionaalsete sadamate väljaarendamist	1. Kalavarude vähenemine erisugustel põhjustel või kala saastumine
2. Kalavarude olukorra edasine paranemine	2. Uued loodus- ja keskkonnakaitselised piirangud
3. Eesti siseturismi kasv, sh saarte suunal	3. Importkala (lest, ahven) Eesti turule sissetoomine
4. Kala kui tervisliku toiduaine maine paraneb, tarbimine kasvab	4. Püügi, töötlemise ja turustamise õiguslik ülereguleerimine
5. Interneti kui turunduskanali kasutamine kasvab	5. Hiiumaa kui turismisihtkoha konkurentsivõime suhteline langus
6. Uued tehnoloogiad pakuvad uusi ettevõtlusvõimalusi	6. Üldine majanduslangus

2.3.1. Arenguvajaduste ja -potentsiaali analüüs

SWOT tabelis toodud olukorra kokkuvõtlikud hinnangud võimaldavad täpsustada kalanduspiirkonna arenguvajadusi ja -potentsiaali. Järgnevalt on neid käsitletud EMKF poolt rakendatava kalanduspiirkondade jätkusuutliku arendamise poliitika tegevussuundade kaupa, sest just neile saab tegevusgrupp oma strateegia üles ehitada.

Hiiumaal on selge vajadus arendada kala kohapealset töötlemist, mis praegu on vähene, ja teha algust ühisturustamisega, et suurendada kalandussektori sissetulekuid. Soodustavaks eelduseks on töötlemise kohaliku oskusteabe olemasolu ja vähemalt turismihooajal kõrge nõudlus kalatoodete järele kohapeal. Samuti tuleks ära kasutada kalatoidu maine paranemise üldisem trend. Ühis- ning otseturustamine võimaldaks hõlbustada kala ja selle toodete nii kohalike kui mandri tarbijateni jõudmist ning leevendada sellega kohaliku nõudluse väiksusest tulenevat turu piiratust. Ühisturustamise eelduseks on saarel juba tekkinud koostöö kalurite vahel kala kokkuostu ja säilitamise korraldamisel.

Hiiumaa kalanduspiirkonnas on paljudel kaluritel oskused ja kogemused kõrvalelatusaladel tegutsemiseks, kuid sissetulekute suurendamiseks ja nende sesoonsuse vähendamiseks tuleks majandustegevuse mitmekesistamise suunda jätkata. Seni on võrdlemisi nõrgalt arenenud kalandusega seotud turism. Eeldused selleks on paremad, kui mitmel pool mujal Eestis, sest Hiiumaa on juba atraktiivne turismipiirkond, mille kuvand on pealegi kalaga seotud. Turism saartele on kasvav ja tegevusgrupp peab kaasa aitama selle tuluallika kasutusele võtmisele kogukonna poolt. Vaja on aga selleks leida nutikaid saarele sobivaid äriplaanid, sest turismihooeg on lühike.

Saare olulistest kalasadamatest on osaliselt renoveeritud seni vaid mõned ja see tegevus vajab jätkamist. Vähemalt oluliste sadamate võrgustiku raames on tarvis parandada kaluritele osutatavaid teenuseid, esmajoones kala hoiu- ja esmase töötlemise võimalusi. Ka sadamate sissesõidud vajavad

süvendamist. Sadamate edasise arendamise vastu on olemas nii kalurite huvi, kuna kalavarude olukord on paranenud, kui kohalike kogukondade ja omavalitsuste huvi. Viimaste huvi on kasvanud, sest on võimalus selgelt orienteeruda multifunktsionaalsete sadamate väljaarendamisele, millest saab kasu terve kogukond, mitte ainult kutseline kalurikond.

Tehtud SWOT-analüüs ei kata süstemaatiliselt EKMF rakenduskava kolme uut tegevussuunda, milleks on koelmualade taastamine, sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine ning koostöö.

Kuivõrd kalavarude seisundi halvenemine on ohuna aktuaalne, tuleks ka Hiiumaal võimaluste piires aidata kaasa kalavarude taastootmisele rakendades selleks sisevete koelmute taastamise tegevussuunda.

Üldise sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi, sh kalanduse ja merendusega seotud kultuuripärandi edendamiseks võimaldatav EKMF toetus on suurte merendus- ja kalandustraditsioonidega Hiiumaale oluline. See võimaldab jätkata osaliselt eelmise programmiperioodi kalandusega seotud turismi ja rannakülade elustamise tegevusi, aga loob selleks ka senisega võrreldes täiendavaid võimalusi. Kuna nii toetatakse laiemas plaanis majandustegevuse mitmekesistamist ja sh turismi, siis on ka see tegevussuund vaja kasutusele võtta.

Tehtud analüüs näitab, et Hiiumaa kalanduspiirkonnas on otstarbekas rakendada strateegiat, kus vastastikku täiendavalt rakendatakse kõiki EKMF rakenduskava alusel võimaldatavaid tegevussuundi. Tegevusgrupi arengustrateegia konkretiseeritakse läbi visiooni ja tegevussuundade eesmärkide püstitamise.

3. Nägemus, ülesanne ja väärtused

Hiiumaa kalanduspiirkonna nägemus 2025

Aastaks 2025 on Hiiumaa kalanduspiirkonnas renoveeritud aktiivses kasutuses sadamate ja lautrikohtade võrgustik. Rannakalurite head kala hoiu-, esmatöötlemise ja turustusvõimalused on tõstnud kalurite sissetulekut. Hiiumaa kalatooted on kõrgelt hinnatud ja tuntud nii maakonnas kui ka väljaspool. Kalurite tegevus ettevõtjana kõrvalelatusaladel on laienenud. Hiiumaal toimuvad mitmed rannakalandusega seotud traditsioonilised üritused, mis toovad külastajaid nii maakonnast kui ka väljaspoolt. Hiiumaa olulisemad jõesuudmed on kalade kuderändeks avatud.

MTÜ Hiiukala ülesanne

Hiiukala ülesandeks on rannakalanduse arendamine ja mereliste traditsioonide, elulaadi ning väärtuste edasikandmine.

Väärtused

- Tulemusele orienteeritud koostöö
- Jätkusuutlikkus ja homsele orienteeritus
- Looduskeskkonda arvestav ja sellest lähtuv elulaad
- Kalavarude säästlik kasutamine

4. Eesmärgid ja strateegia valik

Strateegia eesmärkide prioriteetsus määratletakse tegevuste valdkondlikku jaotusega. Eesmärkide hierarhia on määratletud tegevussuundadesse paigutatud rahaliste vahendite osakaaluga.

1. Kalasadamate uuendamine
2. Mitmekesistamine
3. Sotsiaalne heaolu ja kultuuripärand
4. Kalatoodete väärimine ja turustamine
5. Koelmute taastamine ja loomine
6. Koostöö ja koolitustegevus

Hierarhia määramisel on võetud arvesse:

- Hiiumaa kalurite küsitluse tulemusi ning piirkondlike strateegiakoosolekute sisendeid
- SWOT analüüsist tulenevat sisendit
- Strateegia juhtrühmades kujunenud seisukohti

4.1. Kalatoodete väärindamine ja turustamine

Eesmärgid:

E1: Hiiumaa kalanduspiirkonnas on toimiv oma kaubamärgiga kalurite turustusühistu.

E2: Hiiumaa kalanduspiirkonnas on 3 arvestusliku täistööajaga kalatöötajat.

E3: Kohalik kala ja kalatooted on kättesaadavad Hiiumaa kauplustes, toitlustuskohtades ja lasteaedades ning koolides.

Jrk nr	Tulemusnäitajad		Mõõdikud ja metoodika
	Algtase	Sihttase	
E1	Ühistulistel alustel tegutsev ettevõtte puudub	Loodud on ühistulistel alustel toimiv oma kindla kaubamärgiga ettevõtte, mida kontrollivad Hiiumaa rannakalurid. Ettevõtte haldab kogu protsessi püügist müügin. Vähemalt 10% Hiiumaa rannakalurite poolt püütud kalast turustatakse läbi turustusühistu. Hiiumaa kala on tarbijatele kättesaadav läbi jaemüügi punktide vähemalt Haapsalus, Pärnus ja Tallinnas	Mõõdik: ühistulistel alustel toimivate ettevõtete arv, müügipunktide olemasolu Metoodika: läbi ühistu turustatud kala kogused. Analüüsi aluseks on kogutud tagasiside ja MeMi andmekogude võrdlus
E2	Hiiumaal on 1 arvestusliku täistööajaga kalatöötaja	Hiiumaal on 3 arvestusliku täistööajaga kalatöötajat	Mõõdik: täistööajaga kalatöötajate arv Metoodika: ettevõtete aastaaruanded
E3	Kohalik kala on kättesaadav 6 kaupluses ja 4 toitlustuskohas	Kohalik kala on kättesaadav vähemalt 6 kaupluses ja 4 toitlustuskohas (säilib vähemalt tänane tase)	Mõõdik: asutuste arv, kus kohalik kala on kättesaadav Metoodika: kogutud tagasiside

4.2. Majandustegevuse mitmekesistamine

Eesmärgid:

E1: Vähemalt 20 rannakalurit on alustanud või arendanud edasi tegevusi lisaks kalapüügile.

Jrk nr	Tulemusnäitajad		Mõõdikud ja metoodika
	Algtase	Sihttase	
E1	-	Vähemalt 20 rannakalurit on alustanud või arendanud edasi tegevusi lisaks kalapüügile.	Mõõdik: taotlejate arv, kes on projektid ellu viinud Metoodika: projektide elluviijatelt küsitud tagasiside välja uute või edasi arendatud tegevuste/teenuste kohta

4.3. Kalasadamate uuendamine

Eesmärgid:

E1: Täielikult on renoveeritud vähemalt 4 sadamat.

I grupp (peaksid kindlasti toetust saama):

- Haldi
- Kassari kalasadam
- Salinõmme paadisadam
- Tärkma
- Naistlaiu

II grupp (võiksid toetust saada):

- Kõrgessaare
- Lehtma kalurite sadam
- Orjaku
- Salinõmme kalasadam
- Sõru väikelaevasadam
- Ristna jahisadam

III grupp (võiksid toetust saada kui ressursi jätkub):

- Hiiessaare
- Kärkla sadam
- Kärkla vetelpääste sadam
- Ristna lõunasadam
- Roograhu
- Suursadam
- Värssu
- Vahtrepa

Igas renoveeritud sadamas on vähemalt slipp, võimalused kala lossimiseks, tingimused kala lühiajaliseks säilitamiseks, sanitaarruumid kaluritele ja püügivahendite hoiuruumid.

E2: Vähemalt kaheksas sadamas, kus kala lossitakse, on olemas jäämasin.

Jrk nr	Tulemusnäitajad		Mõõdikud ja metoodika
	Algtase	Sihttase	
E1	2 sadamat on renoveeritud	Kokku vähemalt 6 sadamat on renoveeritud	Mõõdik: miinimumnõudeid rahuldavate sadamate arv Metoodika: projektide seire
E2	Jäämasin on olemas 3 sadamas	Kokku vähemalt 8 sadamas on olemas jäämasin	Mõõdik: jäämasinate arv Metoodika: projektide seire

4.4 Koelmualade loomine või taastamine ja merisiia ning angerja eksperimentaalne asustamine

Eesmärgid:

E1: Vähemalt kolme olulisema vooluveekogu suudmealad on korrastatud.

E2: Käina-Vaemla lahtede süsteem on korrastatud.

E3: Merisiig Hiiumaa rannikumeres eksperimentaalselt asustatud

E4: Angerjas Hiiumaa rannikumeres eksperimentaalselt asustatud

Jrk nr	Tulemusnäitajad		Mõõdikud ja metoodika
	Algtase	Sihttase	
E1	-	Vähemalt kolme olulisema vooluveekogu suudmealad on korrastatud	Mõõdik: korrastatud suudmealade arv Metoodika: projektide seire
E2	-	Käina-Vaemla lahtede süsteem on korrastatud	Mõõdik: korrastatud Käina-Vaemla lahtede süsteem Metoodika: projektide seire
E3	-	100 000 merisiia vastset asustatud Hiiumaa rannikumerre	Mõõdik: asustatud merisiid (keemiliselt märgistatud) on kohanenud rannikumeres, neid tabatakse katsepüükidel, esimese asustamislaine kalad on saanud suguküpseks ja osalevad kudemisel, hilisem siia arvukuse tõus meres ja püügivaru suurenemine. Metoodika: projektide seire

E4	-	500 000 klaasangerjat asustatud Hiiumaa rannikumerre	Mõõdik: asustatud, märgistatud klaasangerjad on kohanenud rannikumeres, neid tabatakse seirepüükdriel. Metoodika: projekti seire
----	---	--	---

4.5 Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine, kalanduskogukondade rolli tugevdamine, kalandusressursside ja merendustegevuse juhtimine

Eesmärgid:

E1: Taastatud on vähemalt 5 avalikus kasutuses lautrikohta koos ligi- ja merelepääsuga.

E2: Toimuvad Hiiumaa kalanduspiirkonda tutvustavad (kultuuri)sündmused.

E3: Merepääste võimekus on Hiiumaa kalanduspiirkonnas tõusnud.

E4: Kalurkonna oskuste ja teadmiste tõstmine läbi koolitustegevuse.

E5: Kalandusajaloo kogumine, talletamine ja levitamine.

Jrk nr	Tulemusnäitajad		Mõõdikud ja metoodika
	Algtase	Sihttase	
E1	-	Taastatud on vähemalt 5 avalikus kasutuses lautrikohta	Mõõdik: taastatud avalikus kasutuses lautrikohtade arv Metoodika: projektide seire
E2	2 sündmust aastas	Vähemalt 2 sündmust aastas (säilib vähemalt tänane tase)	Mõõdik: toimunud sündmuste arv Metoodika: projektide seire
E3	-	Vähemalt 8 sadamas või lautrikohas on merepääste võimekus tõusnud	Mõõdik: ellu viidud projektide arv Metoodika: projektide seire
E4	-	Vähemalt 50 kalurit või kogukonna esindajat on osalenud koolitustel.	Mõõdik: koolitustel osalejate arv Metoodika: projektide seire
E5	-	Teave Hiiumaa kalandusajaloo kohta on olulises osas kogutud ja	Mõõdik: ellu viidud projektide arv Metoodika: projektide seire

		talletatud	
--	--	------------	--

4.6. Koostöö ja koolitustegevus

MTÜ Hiiukala koostöö- ja koolitustegevused on orienteeritud järgnevatele teemadele:

- Mereohutus, merepääste ja esmaabi
- Kala töötlemise tehnoloogiad
- Tootearendus
- Turundus, sh e-turundus
- Logistika
- Seadusandlus

Eelistatakse laiemaid arenguprogramme, mitte üksikuid koolitussündmusi. Lisaks korraldatakse võimalusel õppereise parimate praktikate vahetamiseks teistesse tegevuspiirkondadesse Eestis ja väljaspool.

5. Strateegia lõimitud ja uuendusliku olemuse kirjeldus

Strateegia integreeritus avaldub selle terviklikkuses. Strateegiaga toetatakse põhimõtteliselt kogu Hiiumaa kalandussektorit. Kalapüügi ja vesiviljelustoodete väärindamise tegevussuuna alt toetatakse toodetele suurema lisandväärtuse andmist, kalasadamate uuendamine tagab senisest paremad võimalused püütud kala lossimiseks ja esmaseks töötlemiseks. Koelmualade taastamine tagab kalavarude uuenemise. Mitmekesistamise tegevussuund katab tegevused, mis toimuvad väljaspool aktiivset püügihooaega või ka sellega paralleelselt. Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi tegevussuund aitab kaasa elustiilile omase kultuuri edendamisele. Täiendavalt on eesmärgistatud koolitustegevus ja koostöö, mis parandavad oskusteavet kalandussektoris. Sel viisil on strateegiaga kaetud kogu kalurile oluline teenuste spekter.

6. Seosed muude arengukavade ja strateegiatega

Emmaste valla arengukava 2015-2022: Sõru sadama kompleksi terviklik välja arendamine (2016-2017) sealhulgas väikelaevasadama ja selle sidusteenuste ning Sõru merekeskuse välja arendamine koostöös kogukonna, mittetulundus- ja erasektori ja riigiga. Haldi ja Tärkma väikelaevasadama arendamise toetamine. Rannakalurite ja maaomanike toetamine lautrikohtade olukorra kaasajastamisel. Ära märgitud on seitse lautrikohta. Kalandusstrateegia aruteludel prioriteedina välja tulnud Liivalauka lautrikoht ära märgitud vaid suplusrannana. Vesiviljeluse ja rannakalanduse toetamine. Öngu kalakasvatuse taaskäivitamise toetamine. Väikelaevanduse propageerimine ja meresõidu alghariduse andmise toetamine koostöös Emmaste Põhikooli, Sõru merekeskuse ja Hiiumaa Ametikooliga.

Hiiu valla arengukava 2014-2023: Sadamate korrastamise toetamine koostöös sadamate omanikega Kõrgessaares, Kalanas, Lehtmas; Läänemere Teadmuskeskuse rajamine Kõrgessaarde; Kõrgessaare sadama tööstusala edasiarendamine; Kärdla sadama-ala edasi arendamine; Kärdla tööstus- ja tehnoloogiakeskuse rajamine; Hiiu valla kudealade ja vooluveekogude puhastamine (Nuutri jõgi, Liivaoja, Pihla oja, Jõeranna oja, Armioja); Vooluveekogude ja kuivendussüsteemide kava koostamine; Avalike paadilautrite korrastamine (Mudaste, Kootsaare ülemine ja alumine, Jõesuu, Ninaotsa, Kaleste ja Meelste) ja kalurite merele ligipääsu tagamine sh juurdepääsuteede korrastamine; mere- ja kalastusturismi arengu toetamine; turismihooaja pikendamine; Hiiumaa omatoodete ühise tootemärgi ja selle turundamise toetamine;

Käina valla arengukava 2015-2022: Orjaku sadama väljaehitamine külalissadamaks ja kalurite sadamaks; Turismi infrastruktuuri väljaarendamine, Käina aleviku tööstusala väljaehitamine.

Pühalepa valla arengukava 2011-2020: Suuresadama paadisadama väljaehitamine, rannaäärse turismi marsruudi väljaehitamine. Vald toetab ettevõtjate initsiatiivi puhkekeskuste ja sellega seotud teeninduse; majutuse, toitlustuse, kalapüügi, matkamise, ratsutamise jms väljaarendamisel. Valla territooriumil asuvad sadamad on Heltermaa, Suursadam, Salinõmme, Hiiessaare, Roograhu ja Sarve. Suuremad lautrikohad on Värssu, Suursadama ja Heltermaa. Vald toetab läbi koostöö valla erinevate huvigruppide ettevõtmisi merelise kultuuri arendamisel, erinevate väikelaevade sadamate planeerimisel ja väljaehitamisel nii külastus- kui väikelaevade ja kalasadamateks.

Hiiumaa 2020+:

Aktiivne ja mitmekülgne ettevõtlus sealhulgas traditsioonilise ettevõtluse väärtustamine (kalandus ja väikelaevandus) ning rohemajandus. Hiiumaa kalurid pakuvad põhitegevuse kõrval muid teenuseid ja tooteid, kindlustades endale väärilise sissetuleku. Väiketootmist on arendatud valdkondades, mis väärtustavad Hiiumaale iseloomulikke loodusressursse ja lahtuvad traditsioonilistest tegevusaladest. Keskkonnasõbraliku kõrgtehnoloogilise väiketootmise laiendamine, ettevõtjate toetamine loodus-sõbralike ja loomel põhinevate innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtmisel, tootearendusel (sh disain) ja töökohtade struktuuri mitmekesistamisel.

Hiiumaa on tuntud kui tervisliku ja mahetoidu tootja ja tarbija. Hiiumaa toidab oma elanikkonna ise ja ekspordib toiduaineid sh kalatooteid. Hiiu toit on Eestis hästi tuntud ja kasvatab tuntust välisturgudel (Skandinaavia, Venemaa). Küllastajad naudivad meie saare kohalikku toitu, pärandkultuuri, lugusid ja loodusväärtusi.

Välja on arendatud toimiv väikesadamate võrgustik, mille kandvateks sadamateks on Kärkla, Orjaku, Sõru, Kõrgessaare, Ristna lõunasadam, Kalana, Suursadam, Heltermaa ja Roograhu. Sadamate võrgustikus toimib ühine tootearendus ja turundus. Samuti pakuvad sadamateenust Kärkla vetelpäästesadam, Salinõmme, Haldi, Tärkma, Hiessaare, Värssu ja Vahtrepa sadamad.

Kasvanud on vabatahtlikkus merepääste- ja päästevaldkonnas.

Olulisemad teetähised 2017-2020:

- Hiiumaal asuvad kalade kudealad ja vooluveekogud puhastatud
- Kõrgessaare sadamaala tööstusala ja väikelaevade hoolduskeskus
- Lehtma sadama liikuvate liivade lahendus
- Edukalt töötav Hiiumaa väikesadamate võrgustik

Hiiumaa integreeritud (LEADER) arengustrateegia 2014 – 2020

Kokkupuutepunktide LEADER arengustrateegia ja kalanduspiirkonna arengustrateegial on eelkõige läbi ettevõtluse arendamise, töökohtade loomise, kohaliku toidu pakkumise suurendamise ning laevaehituse ja merekultuuri edendamise.

7. Tegevuskava

Käesoleva arengustrateegia tegevuskava põhineb piirkondlikel strateegiakoosolekutel, juhtrühma koosolekutel, kalurite küsitluses ning hetkeolukorra analüüsis välja toodud probleemidest ning nendele leitud lahendustest. Kõigis strateegia etappides on kujunenud arusaam, et kalanduspiirkonna terviklikuks arenguks on vajalik kõigi viie tegevussuuna rakendamine.

7.1. Kalapüügi- või vesiviljelustoodete väärindamine või turustamine

Eesmärgid

1. Hiiumaa kalanduspiirkonnas on toimiv oma kaubamärgiga kalurite turustusühistu.
2. Hiiumaa kalanduspiirkonnas on kolm arvestusliku täistööajaga kalatöötajat.
3. Kohalik kala ja kalatooted on kättesaadavad Hiiumaa kauplustes, toitlustuskohtades ja lasteaedades ning koolides.

Kalatoodete väärindamisele ja turustamisele on planeeritud 9,8% kogu perioodi toetuste mahust.

Tegevussuuna sihtrühmaks on:

1. Kalatöötajad või muud sektoris tegutsejad – projektitoetuse määr kuni 50% abikõlblikest kuludest
2. Kutselise kalapüügiga tegelevad mikroettevõtted, kalapüügiloa omanikud, enamikel juhtudel eraelamus käitlejad – projektitoetuse määr kuni 60% abikõlblikest kuludest
3. Kalandussektori tulundusühistu, mille liikmeskonnas on vähemalt viis kutselise kalapüügi õigust omavat ettevõtjat, kes tegelevad väiksemahulise rannapüügiga – projektitoetuse määr kuni 70% abikõlblikest kuludest.

Tegevussuuna rakendamise põhjendus

Kala väärindamise ja turustamise tegevussuund on Hiiumaa kalanduse arenguks määrava tähtsusega. Eelmine rahastusperiood langes kalavarude madalseisu ajale, mis ei andnud kalandusettevõtjatele kindlust vastavate tegevustega alustada. Nüüd kalavarude paranedes on väärindamine üks võimalus kalurite sissetulekuid suurendada. Seoses pool- ja valmistoodete järjest kasvava turuosaga on kala väärindamine järjest määravamata tähtsusega toodangu turustamisel.

7.2. Majandustegevuse mitmekesistamine

Eesmärk: Vähemalt 20 rannakalurit on alustanud või arendanud edasi tegevusi lisaks kalapüügile.

Majandustegevuse mitmekesistamisele on planeeritud 29,65% kogu perioodi toetuste mahust

Tegevussuuna sihtrühmaks on

1. Ettevõtjad, kes soovivad arendada piirkonnas kalandus- ja merendustegevusi – projektitoetuse määr kuni 50% abikõlblikest kuludest
2. Kalandussektori mikroettevõtjad, kes tegelevad väikesemahulise rannapüügiga – projektitoetuse määr kuni 70% abikõlblikest kuludest.

Tegevussuuna rakendamise põhjendus

Enamus piirkonna kutselistest kaluritest tegeleb muu ettevõtlusega, käib palgatööl või on pensionärid. Tegevuste mitmekesistamine aitab kaluritel tagada sissetulekut kalapüügihooaja välisel ajal ning ühtlasi maandada riske, mis on seotud kalavarude kõikumisega. Lisasissetulekute arendamine aitab vähendada sõltuvust tööandjatest ning ühtlasi kasutada püügihooaega maksimaalselt. Täiendavate töökohtade loomine on oluline ka piirkonna majanduse arenguks ning uute teenuste lisandumine elavdab saare ettevõtlusmaastikku. Tegevussuunas toetatakse investeringuid kalurite lisategevuste jaoks vajalikesse seadmetesse, inventari ja ehitistesse, tootearendust, turundustegevusi ning tegevusega seotud väljaõpet.

7.3. Kalasadamate ja lossimiskohtade uuendamine

Eesmärgid:

1. **Täielikult on renoveeritud vähemalt 4 sadamat.** Igas renoveeritud sadamas on vähemalt slipp, võimalused kala lossimiseks, tingimused kala lühiajaliseks säilitamiseks, sanitaarruumid kaluritele ja püügivahendite hoiuruumid.
2. Vähemalt **kaheksas sadamas**, kus kala lossitakse, **on olemas jäämasin.**

Kalasadamate arendamiseks on planeeritud 33,49% toetuste eelarvest.

Tegevussuuna sihtrühmaks on:

1. Kalasadama omanikest või lepingulistest kasutajatest kalandussektori mittetulundusühingud ja sihtasutused – projektitoetuse määr kuni 80% abikõlblikest kuludest.
2. Kohalikud omavalitsused, kes on kalasadama omanikud – projektitoetuse määr kuni 100% abikõlblikest kuludest.

Kalasadamate arendamisel lähtutakse püügipiirkondadest, varasemast kalasadamate toetuse jaotumisest, avalikus kasutuses olemist ning kalasadamate võrgustiku põhimõttest, mille alusel on strateegia juhtrühm jaotanud kalasadamad kolme prioriteetsuse rühma:

I grupp (peaksid kindlasti toetust saama):

- Haldi
- Kassari kalasadam
- Salinõmme paadisadam
- Tärkma
- Naistlaiu

II grupp (võiksid toetust saada):

- Lehtma kalurite sadam
- Kõrgessaare
- Orjaku
- Salinõmme kalasadam
- Sõru väikelaevasadam
- Ristna jahisadam

III grupp (võiksid toetust saada kui ressurssi jätkub):

- Hiiessaare
- Kärkla sadam
- Kärkla vetelpääste sadam
- Ristna lõunasadam
- Roograhu
- Suursadam
- Värssu
- Vahtrepa sadam

Prioriteetsust arvestatakse projektitaotluste hindamisel ühe kriteeriumina.

Tegevussuuna rakendamise põhjendus

Kalasadamate võrgustiku lõplik väljaarendamine on oluline võrgustiku toimima hakkamiseks. Mitmed väikesadamad vajavad täiendavaid investeeringuid, et saaks sadamad kogufunktsionaalsuses kasutusele võtta. Kalasadamate arendamise esimeste etappidena on keskendunud sadama kaide, akvatooriumi jms korrastamisele ning otseselt kala säilitamisega seotud investeeringud nagu jaheruumid, jäämasinad jms arendamiseni pole jõutud. Samuti on osade sadamate arendamisel takistuseks olnud probleemid maaomandiga (Sarve, Kassari kalasadam), mis nüüdseks on lahendatud. Üksikasjalikum info sadamate kohta on välja toodud strateegia lisas 1.

7.4. Koelmualade loomine ja taastamine ning merisiia ja angerja eksperimentaalne asustamine

Eesmärgid:

1. Vähemalt kolme olulisema vooluveekogu suudmealad on korrastatud.
2. Käina-Vaemla lahtede süsteem on korrastatud.
3. Merisiig Hiiumaa rannikumeres eksperimentaalselt asustatud
4. Angerjas Hiiumaa rannikumeres eksperimentaalselt asustatud

Koelmualade loomiseks ja taastamiseks on planeeritud 9,75% kogueelarvest.

Tegevussuuna sihtrühmaks on:

1. Kohalikud omavalitsused, kelle territooriumile vastavad alad jäävad – projektitoetuse määr kuni 100% abikõlblikest kuludest.
2. Mittetulundusühingud ja sihtasutused, kelle põhikirjaline eesmärk on seotud kalavarude kaitse ja säilitamisega – projektitoetuse määr kuni 100% abikõlblikest kuludest.

Tegevussuuna rakendamise põhjendus

Väinamerega piirnevatest maakondadest on Hiiumaa vooluveekogudes siirdekalade kudemise jaoks kõige kesisemad olud, mis on tingitud saare jõgede väiksusest ning jõgede maaparanduslikust ümberkujundamisest, mis on niigi halbu tingimusi veelgi halvendanud. Tegevussuuna rakendamisel eelistatakse veekogusid, mille eeldatav mõju töönduslikele kalavarudele on suurem ning projekti tegevuste mõju pikaajalisem.

Merisiia varu madalseisus. Sõltuvalt asutamise tulemustest töötatakse välja järgnevad asustumahud perioodi lõpuks. Kalade geneetiline mitmekesisus on säilinud.

Angerjas on kriitiliselt ohustatud liik, mistõttu on ka TÜ Eesti Mereinstituut seisukohal, et angerjate asustamine Läänemere rannikualadele on tänasel päeval suurema looduskaitseliku väärtusega meede, võrreldes angerjate magevette asustamisega, eriti kui mageveekogust puudub otsene ja vaba tee merre. Angerja asustamist rannikumerre on soovitatud ka dokumendis „Kalakasvatustliku taastootmise tegevuskava 2017-2019, perspektiiviga kuni 2023“.

7.5. Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine

Eesmärgid:

1. Taastatud on vähemalt 5 avalikus kasutuses lautrikohta koos ligi- ja mereleppäasuga.
2. Toimuvad Hiiumaa kalanduspiirkonda tutvustavad (kultuuri)sündmused.
3. Merepääste võimekus on Hiiumaa kalanduspiirkonnas tõusnud.
4. Kalurid ning kogukonna esindajad on teadlikumad ja kompetentsemad.
5. Hiiumaa kalanduslik pärand on dokumenteeritud ning laiemale avalikkusele kättesaadav.

Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamise tegevussuunale on planeeritud 17,30% koguelarvest.

Tegevussuuna sihtrühmaks on:

1. Kohalikud omavalitsused – projektitoetuse määr 50 kuni 90% abikõlblikest kuludest.
2. Kalandussektori mittetulundusühingud ja –sihtasutused – projektitoetuse määr kuni 90% abikõlblikest kuludest

3. Mittetulundusühingud ja sihtasutused – projektitoetuse määr kuni 50% abikõlblikest kuludest

Tegevussuuna rakendamise põhjendus

Tegevussuuna rakendamisel keskendutakse viiele peamisele teemale:

1. lautrikohtade parendamine;
2. kalandustraditsioone tutvustavate ürituste korraldamine;
3. merepääste võimekust parandavad tegevused;
4. koolitustegevused kalandussektori esindajatele ja kogukonnale
5. kalandusajaloo kogumine, säilitamine ja levitamine.

Hiiumaa 37 lautrikohas lossitakse 19% Hiiumaal püütud kalakogustest (2015). Enne Väinamere kalavarude paranemist oli lautrikohtade osakaal suurem. Lautrikohtade korrastamist ning juurdepääsu parandamine toodi välja vajaliku tegevusena nii piirkondlikel strateegiakoosolekutel kui läbiviidud kalurite küsitluses. Küsitluses nähti enim probleeme Kõpu poolsaare ning põhjaranniku lautrikohtades, strateegiakoosolekutel leidsid lautrikohad enim mainimist Emmaste piirkonnas. Lautrikohtade parendamisel on oluline hilisem avalik juurdepääs ning jätkusuutlikkus.

Kalanduspiirkonda ja kalandustraditsioone tutvustavad sündmused on saanud osaks Hiiumaa kalaga seotud kuvandist aidates kaasa kala tutvustamisele ja turustamisele ka väljaspool sündmuste toimumise aega. Samuti on kalandusüritused kalastusturismi mootoriks tekitades teenuse nõudlust ning viies kliendid kokku pakkujaga ühtlasi samal ajal tutvustades väikesadamate võrgustikku ning arendades nende multifunktsionaalsust. Kalanduspiirkonda ja –traditsioone tutvustava sündmuse maksimaalne toetuse suurus on 12 000 eurot sündmuse kohta.

Merepääste toetamist pidas vajalikuks 58% kalurite küsitlusele vastanud kaluritest. Eesmärgi saavutamiseks tugevdatakse kalurite koostööd vabatahtliku ja riikliku merepäästega ning leitakse võimalusi kalurite kaasamiseks ja koordineerimiseks.

Lisaks algatusrühma või Kalanduse teabekeskuse korraldatavatele koolitustele, on olemas ka täiendav initsiatiiv erinevate ühingute poolt korraldada koolitusi nii kaluritele kui kogukonnale. Koolituste eesmärgid võivad olla suunatud kalandussektori erinevate oskuste tõstmisele või siis laiemale kogukonnale, et tutvustada kalandustraditsioone ning populariseerida kaluri ametit.

Täiendava vajadusena on tõstatunud kalandusajaloo kogumine. Tegemist on ajakriitilise tegevusega, sest järjest vähemaks jääb neid, kes mäletavad ning samuti omavad vastavat teavet erinevatel kandjatel. Toetatakse tegevusi, mille üheks väljundiks on kogutud teabe laiem levitamine. Soovituslik on mäluasutus(t)e kaasamine.

8. Kohaliku algatusrühma töökorraldus

8.1. Kohaliku algatusrühma organid ja rollid

MTÜ Hiiukala on asutatud 6. Juunil 2008. aastal Kärdlas ning tegutseb põhikirja alusel. Mittetulundusühingusse Hiiukala kuulub strateegia kinnitamise seisuga 100 liiget. Ühingu juhtorganiks on üldkoosolek ning igapäevaseid küsimusi lahendab juhatus, mille alluvuses töötab palgaline tegevjuht. Juhatuse tööd kontrollib revisjonikomisjon. Projektide hindamiseks moodustatakse projektide hindamise komisjon

Üldkoosolek: Ühingu kõrgeim võimuorgan. Üldkoosolek kinnitab strateegia ja selle rakenduskava ning vajadusel nende muudatused ning selle rakenduskavad, üldkoosolek valib juhatuse, revisjonikomisjoni ning hindamiskomisjoni liikmed. Üldkoosolek kinnitab projektide paremusjärjestuse, mille toetuse summa on üle 60 000 euro. Üldkoosolek koguneb minimaalselt korra aastas, reeglina kaks korda. Üldkoosolek on otsustusvõimeline kui on esindatud üle poole liikmetest. Üks isik võib üldkoosolekul osaleda kuni viie liikme esindajana

Juhatus: vähemalt seitsmeliikmeline juhatus valitakse ametisse kolmeks aastaks üldkoosoleku poolt. Juhatus lähtub oma töös põhikirjast, käesolevast strateegiast ning juhatuse töökorrast. Juhatuse pädevuses on ühingu igapäevategevuse korraldamine, ühingu liikmeks vastuvõtmine ning liikme välja arvamine, liikmete arvestuse pidamine ning liikmemaksu kogumine, tegevuskava ja eelarve koostamine, raamatupidamise korraldamine, raamatupidamise aastaaruande ja tegevusaruande koostamine ja esitamine üldkoosolekule, üldkoosoleku kokku kutsumine, üldkoosoleku toimumisest teavitamine, ning eelnõude ette valmistamine, ühingu vara kasutamine ja käsutamine. Juhatus kinnitab alla 60 000 toetuse suurusega projektide paremusjärjestuse. Juhatus valib enda hulgast juhatuse esimehe. Juhatuse töövorm on koosolek. Juhatus võib vastu võtta otsuseid kui sellel osaleb üle poole juhatuse liikmetest. Juhatus võib vastu võtta otsuse koosolekut kokku kutsumata kui selle poolt hääletavad kirjalikult kõik juhatuse liikmed.

Tegevjuht: palgatakse konkursi korras ning allub ühingu juhatusele.

Tegevjuhi ülesanded on:

- Hiiumaa kalanduspiirkonna säästva arengu strateegia rakenduskavades ettenähtud tegevuste koordineerimine;
- MTÜ Hiiukala büroo igapäevatöö ning asjaajamise korraldamine
- kodulehe haldamine;
- projektitoetuse taotluste vastuvõtmine ja nende esmane tehniline kontroll;
- taotluste hindamise töörühma tehniline teenindamine;
- tööga seotud koolitustel osalemine;
- ühingu juhatuse koosolekutest ja ühingu üldkoosolekutest osavõtt;
- juhatuse koosolekute protokollimine;

- muude ühingu juhatuse või üldkoosoleku poolt antud kohustuste ning ülesannete täitmine.

Revisjonikomisjon: 1-3 liikmeline revisjonikomisjon määratakse ametisse kolmeks aastaks üldkoosoleku poolt. Revisjonikomisjoni ülesandeks on ühingu majandustegevuse ja juhatuse tegevuse kontrollimine ja hindamine. Selleks on neil õigus kontrollida ühingu raamatupidamist igal ajal ning kord aastas esitab revisjonikomisjon oma arvamuse üldkoosolekule enne majandusaasta aruande kinnitamist.

Projektide hindamiskomisjon: 9 kuni 11 põhiliikmega hindamiskomisjon valitakse ametisse kaheks aastaks üldkoosoleku poolt. Hindamiskomisjoni liikmeteks valitakse nii valdkondlikke eksperte kui kalandussektori esindajaid. Avaliku sektori esindajate osakaal peab jääma alla 50% hindamiskomisjoni liikmetest. Hindamiskomisjoni ülesandeks on ühingu esitatud projektide hindamine ja paremusjärjestuse ettepaneku moodustamine vastavalt käesoleva strateegiaga kehtestatud projektide hindamise korrale. Projektide hindamiskomisjoni liikmed ei või olla samal ajal ühingu juhatuse liikmed ega töötajad. Hindamiskomisjon valib enda hulgast komisjoni esimehe, kes jälgib hindamisprotseduuri vastavust projektide hindamise korrale. Hindamiskomisjoni liikmetega sõlmitakse lepingud, milles sätestatakse hindaja õigused, kohustused (sh konfidentsiaalsuskohustus) ja komisjoni töös osalemise eest tasustamine.

Huvirühmade võimekuse parandamine projektide koostamiseks ja elluviimiseks

Kõik vajalik info taotlemiseks on kättesaadav ühingu kodulehel, sealhulgas viited vastavatele õigusaktidele, taotlusvormid, juhendid jm asjassepuutuv. Regulaarselt kirjutatakse meetmest, selle võimalustest, taotlusvoorude tulemustest, parematest projektinäidetest ning seiretulemustest kohalikus ajalehes „Hiiu Leht“.

Taotlejate võimekuse parandamiseks projektide koostamiseks korraldatakse regulaarselt infopäevi ja koolitusi toetuse taotlemise kohta. Infopäevad toimuvad enne taotlusvoore.

Infot taotlusvoorude, sellega seotud koolituste ja infopäevade kohta levitatakse läbi e-posti listi, kuhu kuuluvad peale ühingu liikmete ka mitteliikmetest kutselised kalurid ja sadamaomanikud.

Personaalse taotlejate nõustamisega tegeleb tegevjuht, kelle vastuvõtuaeg on üldjuhul tööpäeviti kell 10.00-16.00. Nõustamise aeg lepitakse taotlejaga eelnevalt kokku e-kirja või telefoni teel. Tegevjuhi lähetuse või ajutise töövõimetuse korral taotlejate vastuvõttu ei toimu. Kohalik algatusrühm ei koosta taotlust taotleja eest, vaid abistab selle koostamisel.

Tehakse koostööd piirkonna teiste nõustamistuge pakkuvate partneritega näiteks maakondlik arenduskeskus, kohalikud omavalitsused, kutselised konsulendid.

2015. aastal tehtud kalurite küsitlusele vastanutest 64% soovis infot saada eelkõige kodulehe kaudu, teise infoallikana järgnesid õppepäevad (44%) ning artiklid Hiiu Lehes (38%). 27% pidas vajalikuks infovoldikuid ning 9% Facebooki infovoogu.

8.2. Projektitaotlusvoorude korraldamine

Taotlusvoorude toimumine ja teavitamine

Taotlusvoorude täpne toimumise aeg määratakse Hiiukala juhatuse otsusega, mis lähtub üldkoosoleku kinnitatud rakenduskavast. Taotlusvoorude avamisest teavitatakse Hiiukala kodulehel, kohalikus ajalehes ning e-posti listis 20 tööpäeva ette. Taotlusvoorude avamise teates märgitakse ära taotluste vastuvõtmise aeg, koht ja tingimused, avatud tegevussuunad, viide asjakohastele materjalidele kodulehel, infopäeva toimumise aeg ja koht ning ühingu kontaktandmed.

Taotluste vastuvõtt

Projektitaotluste vastuvõtt on avatud 10 tööpäeva. Projektitaotluse dokumente saab esitada elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu.

Taotluste tehniline kontroll

Taotluse vastuvõtmisel vormistab Hiiukala töötaja PRIA e-teenuse keskkonnas vastuvõtulehe, milles fikseeritakse vastuvõetavad dokumendid ning teostab taotluse tehnilise kontrolli, hinnates taotluse dokumentide vastavust Maaeluministri määruse ning käesoleva strateegiaga.

Puuduste ilmnemisel teavitatakse taotlejat puudustest ning määratakse mõistlik aeg puuduste kõrvaldamiseks. Puuduste kõrvaldamata jätmisel esitatakse projektitaotlus hindamiskomisjonile kuid komisjonil on õigus jätta projektitaotlus hindamata juhul kui leitakse, et esitatud dokumendid ja neis sisalduv informatsioon ei ole piisavad projektitaotluse hindamiseks.

Taotluste tehniline kontroll peab olema teostatud 10 tööpäeva jooksul pärast taotluste esitamise tähtaja lõppemist.

Tehnilise kontrolli läbinud taotluste nimekiri ja taotletavad summad fikseeritakse juhatuse otsusega ning nimekirja kantud projektitaotluste dokumendid laaditakse vastavasse veebikeskkonda, misjärel on hindamiskomisjonil aega vähemalt 14 päeva projektitaotlustega tutvumiseks.

Taotluste tehniline kontroll ja hindamine toimub nimetatud keskkonnas.

8.3. Hindamiskord ja -kriteeriumid

Taotluste sisuline hindamine

Enne üle 60 000-eurose toetusmaksumusega investeeringuobjektide hindamist külastavad hindamiskomisjoni liikmed ühiselt neid projektialasid.

Hindamiskomisjoni istung koosneb kahest osast: avatud osa, kuhu kutsutakse kõik projektitaotluse esitanud taotlejate esindajad, kelle projektid osalevad hindamises. Taotlejatel on võimalik etteantud aja jooksul tutvustada oma projekti ja sellega saavutatavaid eesmärke ning hindamiskomisjoni liikmetel on võimalik esitada täpsustavaid küsimusi. Taotleja osalemine hindamiskomisjoni istungil ei ole kohustuslik.

Hindamiskomisjoni istungi taotluste hindamise, kinnise osa juures viibivad hindamiskomisjoni liikmed, tehnilised töötajad ning vajadusel kutsutud eksperdid või revisjonikomisjoni liikmed. Hindamiskomisjonil võib toimuda mitu istungit.

Hindamiskomisjoni liikmed hindavad projektitaotlusi individuaalselt ja sõltumatult. Hindamiskomisjoni liige, kes on hinnatava projektitaotluse taotlejaga seotud haldusmenetluse seaduse tähenduses, on kohustatud ennast taandama kogu taotlusvooru tegevussuuna hindamisest. Igat projektitaotlust peab hindama vähemalt viis hindamiskomisjoni liiget. Hindamiskomisjon lähtub projektitaotluse hindamisel üldistest (2) ja meetmepõhistest (3) hindamiskriteeriumitest. Esmalt hindab iga komisjoni liige esitatud taotlused, seejärel koondab hindamiskomisjoni tehniline teenindaja tulemused ning hindamiskomisjoni esimees tutvustab taotluste koondhindeid hindamiskomisjonile.

Pärast hindamistulemuste esmast tutvustamist avatakse arutelu. Hindaja, kelle antud hinnete keskmine erineb ülejäänud hindajate antud hinnete keskmisest kahe või enama punkti võrra, peab oma hinnangut põhjendama. Pärast arutelu on komisjoni liikmetel õigus oma hindepunkte muuta. Iga üksiku hindamiskomisjoni liikme antud punktid ei kuulu avalikustamisele.

Igal hindajal on viie hindamiskriteeriumi alusel võimalik anda hindeid skaalal 0-5, kus 0 on kõige madalam ning 5 kõige kõrgem. Kõikide hindajate hindepunktid summeeritakse kriteeriumite kaupa ning jagatakse hindamisel osalevate hindajate arvuga (kriteeriumi koondhinne). Kui ükskõik millise kriteeriumi koondhinneks kujuneb 0, siis projektitaotlust paremusjärjestusse ei lisata. Projektitaotluse koondhinne saamiseks liidetakse igale projektitaotlusele pandud kriteeriumite koondhinnad ning jagatakse viiega. Projektitaotluse koondhinne ümardatakse sajandiku täpsuseni ehk kaks kohta peale koma.

Hindamiskomisjoni istung protokollitakse ja allkirjastatakse hindamiskomisjoni liikmete poolt.

Paremusjärjestuse moodustamine

Hindamise tulemusena moodustab hindamiskomisjon igale tegevussuunale esitatud projektitaotluste paremusjärjestuse. Paremusjärjestusse lisatakse need projektitaotlused, mille koondhinne on vähemalt 60% maksimumhindest ehk projektitaotluse koondhinne on kolm või rohkem.

Kui kaks projektitaotlust on saanud võrdse koondhinne, siis otsustatakse nende paremusjärjestus hindamiskomisjoni poolt hääletuse teel. Kui hääletuse tulemused jagunevad võrdselt, siis loeb hindamiskomisjoni esimehe hää.

Projektitaotluste paremusjärjestus moodustatakse iga tegevussuuna osas eraldi. Paremusjärjestusse lisatakse taotlusi kuni vahendite lõppemiseni strateegiateljes. Kui tegevussuuna eelarves ei jätku vahendeid, et rahastada projektitaotlusi kogumahuks, siis võib hindamiskomisjon teha ettepaneku paremusjärjestusse viimasena lisatud taotlejale viia projekt ellu suurendatud omaosaluse arvel. Kui strateegiateljes on vahendeid enam kui projektitaotlusi, siis võib juhatuse otsusega muuta strateegia rakenduskava tegevussuuna eelarve suurust kuni 10% ulatuses kui tegevussuundade kogueelarve ei muutu. Erandina ei ole lubatud muuta kalasadamate tegevussuuna eelarvet. Tegevussuundade vahelise eelarve muutmise korral rahastatakse järgmisena projektitaotlused üldise paremusjärjestuse alusel.

Kriteeriumite koondhinded ja projektitaotluste koondhinded vormistatakse tegevussuundade lõikes hindamistulemuste koondlehel, mille allkirjastavad kõik hindamiskomisjoni liikmed.

Paremusjärjestuse kinnitamine

Projektitaotluste osas, mille toetuse summa on alla 60 000 euro, kinnitab paremusjärjestuse MTÜ Hiiukala juhatus. Juhatus võib seotuse korral või mõnel muul põhjusel suunata projektitaotluste paremusjärjestuse kinnitamise MTÜ Hiiukala üldkoosolekule olenemata projektitaotluste toetussummast. Projektitaotluste osas, mille toetuse summa on üle 60 000 euro, kinnitab paremusjärjestuse MTÜ Hiiukala üldkoosolek.

Projektitaotluse taotlejale, mille kohta on hindamiskomisjon teinud ettepaneku seda paremusjärjestusse mitte lisada, saadab juhatus 5 päeva enne koosoleku toimumist välja teavituskirja. Teavituskirjas märgitakse taotlusvooruhahaliste vahendite maht, laekunud projektitaotluste arv ning maht, projektitaotluse koht paremusjärjestuses ning pandud kriteeriumite koondhinded ja projektitaotluse koondhinne, samuti põhjendus miks hindamiskomisjon projektitaotlust paremusjärjestusse ei lisanud. Ühtlasi märgitakse ära juhatuse või üldkoosoleku aeg ja koht kui paremusjärjestust kinnitatakse andes taotlejale võimaluse tema ärakuulamiseks.

Kui juhatus keeldub kinnitamast hindamiskomisjoni poolt moodustatud paremusjärjestust, siis saadab juhatus tegevussuuna paremusjärjestuse tagasi hindamiskomisjonile, põhjendades oma otsust. Kui projektide hindamiskomisjon keeldub paremusjärjestust muutmast, siis läheb tegevussuuna paremusjärjestuse kinnitamine automaatselt MTÜ Hiiukala üldkoosolekule kinnitamiseks.

Kui üldkoosolek keeldub kinnitamast hindamiskomisjoni poolt moodustatud paremusjärjestust, siis saadab üldkoosolek tegevussuuna projektitaotlused hindamiskomisjonile uuesti hindamiseks. Kui hindamiskomisjon keeldub paremusjärjestust muutmast, valib üldkoosolek uue hindamiskomisjoni ning tegevussuuna projektitaotluste hindamist alustatakse uuesti.

Projektitaotluste paremusjärjestus avalikustatakse ühingu kodulehel kolme tööpäeva jooksul pärast juhatuse poolset kinnitamist. Üldkoosolekule kinnitamisele minevate projektitaotluste kokkuvõtteid avaldatakse ühingu kodulehel vähemalt *seitse* päeva enne selle toimumist.

Projektitaotluste esitamine PRIA-le

Kõik projektitaotluste dokumendid edastatakse PRIA-le e-teenuse keskkonnas.

Vaiete esitamine

Vaideid lahendab MTÜ Hiiukala juhatus Haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

Tegevussuundade põhised hindamiskriteeriumid

Kalasadamate uuendamine

Kriteerium	Kirjeldus	Punkte
1. Koht sadamate prioriteetsuse nimekirjas	sadamat ei ole nimetatud prioriteetsuse nimekirjas	0
	sadam on nimetatud III prioriteetsuse grupis	1
	sadam on nimetatud II prioriteetsuse grupis	3
	sadam on nimetatud I prioriteetsuse grupis	5
2. Kasu saavate kutseliste kalurite hulk	sadam ei ole vajalik piirkonna kutselistele kaluritele	0
	sadam on kasutatav väikese arvu kutseliste kalurite poolt	1-3
	sadamat saavad kasutada kõik piirkonna kutselised kalurid. Tehakse ühistööd sadama haldamisel.	4-5
3. Sadama multifunktsionaalsus	projektiga ei looda sadamas juurde ühtegi uut kalasadama teenust	0
	projektiga luuakse juurde sadamas uus kalasadama teenus ning antakse lisaväärtust	1-3
	projektiga luuakse juurde mitmeid uusi kalasadama teenuseid ning eeldused töökohtade tekkeks.	4-5

Kala töötlemine ja turustamine

Kriteerium	Kirjeldus	Punkte
1. Piirkondlik kaasatus ja koostöö	taotleja ei väärinda ise kala	0
	projektiga lahendatakse taotleja enda püütud kala töötlemine ja/või turustamine	1-3
	taotleja väärindab ja/või turustab ka teiste kalurite püütud kala	4
	kala väärindamist ja turustamist korraldavad kalurid koostöös	5
2. Mõju tööhõivele	Mõju tööhõivele puudub	0
	Projekti realiseerimine loob lisaväärtusi ning eelduse töökohtade säilitamiseks	1-3
	Projektiga luuakse lisaväärtust ning töökoht	4-5
3. Projektiidee sobivus turutingimustele	Projektiga ei ole läbi mõeldud kogu tarneahel või ei ole see realistlik	0
	Projekt on teostatav kuid võib olla küsitavusi planeeritavate mahtude realistlikkuses	1-3
	Projekt arvestab reaalsete mahtudega, tarneahel on läbimõeldud ja realistlik	4-5

Mitmekesistamine

Kriteerium	Kirjeldus	Punkte
1. Tööhõive ja konkurentsivõimelisus	Loodavad või arendatavad teenused ja tegevused ei taga kalurile sõltumatust ning ei paranda äraelamisvõimalusi ei hooajaliselt ega aastaringelt, projekti mõju piirkonna arengule on olematu.	0
	Loodavad või arendatavad teenused ja tegevused parandavad kaluri toimetulekut hooajaliselt. Projektil on mõningane mõju piirkonna arengule.	1-3
	Loodavad või arendatavad teenused ja tegevused pakuvad võimalusi hõivata uusi tegevusvaldkondasid, mis pakuvad äraelamisvõimalust aastaringelt. Projekti tulem omab suurt mõju piirkonna arengus.	4-5
2. Toodete ja teenuste uudsus piirkonnas	Kavandatud tegevused ei loo uusi tooteid/teenuseid ega paranda olemasolevate teenuste kvaliteeti.	0
	Kavandatavad tegevused pakuvad (piirkonnas) varem pakutud tooteid/teenuseid uuel tasemel.	1-3
	Taotleja hakkab pakkuma uusi täiendavaid teenuseid või tegevusi või uuendab olemasolevaid teenuseid.	4-5
3. Taotleja hõivatus kalandussektoris	Taotleja ei ole taotlemisele eelneva kahe aasta jooksul püüdnud kala. Sektorivälise taotleja projekti seos kalandusega või merendusega on olematu.	0
	Taotleja taotlemisele eelneva kahe aasta keskmine saak on kuni 500 kg kala. Sektorivälise taotleja projekti seos kalanduse või merendusega on nõrk.	1-2
	Taotleja taotlemisele eelneva kahe aasta keskmine saak on kuni 501-1000 kg kala. Sektorivälise taotleja projekti seos kalanduse või merendusega on keskmine.	3-4
	Taotleja taotlemisele eelneva kahe aasta keskmine saak on üle 1000 kg kala. Sektorivälise taotleja projekti seos kalanduse või merendusega on tugev.	5

Koelmualade loomine või taastamine

Kriteerium	Kirjeldus	Punkte
1. Eeldatav mõju töönduslikele kalaliikidele	Projekti eeldatav mõju töönduslikele liikidele on praktiliselt olematu	0
	Projektil on mõningane mõju töönduslikele kalaliikidele	1-3
	Projekti eeldatav mõju töönduslikele liikidele on suur	4-5
2. Projekti teostatavus	Projekti teostatavus ei ole realistlik	0
	Projekt on teostatav kuid võib olla ajakriitiline	1-3
	Projekt on teostatav plaanitud ajaraamistikus	4-5
3. Jätkusuutlikkus	Koelmuala vajab täiendavaid töid iga 1-2 aasta järel	0
	Koelmuala taastamisel ei ole vaja jätkuvaid puhastustöid tihedamalt kui 3-5 aasta järel	1-3

	Koelmuala ei vaja puhastustöid tihedamalt kui 6 aastat	4-5
--	--	-----

Sotsiaalne heaolu ja kultuuripärand

Kriteerium	Kirjeldus	Punkte
1. Projekti tulemuste avalik kasutatavus	Juurdepääs projekti tulemustele on piiratud kitsa ringi kasusaajatega.	0
	Investeeringud ja/või tegevused on osaliselt avalikud. Puudub teave investeeringute ja/või tegevuste avalikustamise kohta.	1-3
	Investeeringud ja/või tegevused on suunatud avalikkusele ning on tagatud info jõudmine huvigruppideni	4-5
2. Kasusaajate arv	Puuduvad kindlad kasusaajad ning selge nägemus huvigruppidest	0
	Kasusaajate arv on piiritletud	1-3
	Projekt on suunatud maksimaalselt laiale kasusaajate ringile.	4-5
3. Seotus väikesemahulise rannapüügiga	Projektil ei ole seost väikesemahulise rannapüügiga	0
	Projekti seos väikesemahulise rannapüügiga on olemas kuid mitte väga tugev.	1-3
	Projekt on tihedalt seotud väikesemahulise rannapüügiga	4-5

Üldised hindamiskriteeriumid

4. Vastavus strateegiale	projekti tegevus ei vasta strateegia eesmärkidele	0
	projekti tegevus vastab strateegia eesmärkidele	1-3
	projekti tegevus vastab strateegia eesmärkidele ja toetab ka teisi tegevussuundi	4-5
5. Põhjendatus ja läbipaistvus	Eelarve ei ole läbipaistev ja põhjendatud. Planeeritavad kulud ei ole seotud projekti eesmärkide saavutamise.	0
	Eelarve on kohati ebaselge või ei ole kõik kulud põhjendatud. Planeeritavad kulud ei ole üks üheselt seostatavad püstitatud eesmärkide saavutamise.	1-3
	Eelarve on läbipaistev ja põhjendatud. Planeeritavad kulud on realistlikud ja mõistlikud ning aitavad saavutada projektiga püstitatud eesmärgi.	4-5

8.4. Kommunikatsiooniplaan

Hiiumaa kalurite hulgas 2015. aastal teostatud küsitlusele vastanutest 61% omasid enda hinnangul piisavalt infot Kalandusfondi rahastusvõimaluste kohta. Veidi rohkem kui kolmandik hindas infot väheseks. Eelistatud info saamise viisideks edaspidi märgiti Hiiukala kodulehte (64%), infopäevasad (44%), artikleid kohalikus ajalehes (38%) ning infovoldikuid (27%). Sotsiaalmeedia ja e-posti teel teavet saada eelistas 9% vastanutest.

Ühingu tegevusega seotud teave, selle sihtrühmad ja teabe levitamise kanalid on kajastatud tabelis 5

Tabel 5 Teave, sihtrühmad ning levitamise kanalid

Teave	Sihtrühmad	Kanalid
Ühingu tegevust puudutav teave	Liikmed, potentsiaalsed liikmed, kalurid, ettevõtjad, omavalitsused, ühingud, kohalik elanikkond, partnerid	Koduleht, kodulehe artiklite viitamine sotsiaalmeedias, e-posti list, artiklid kohalikus ajalehes, Kalandusvõrgustiku ning Farneti portaali ja trükised.
Taotlusvoorude teave	Taotlejad ja potentsiaalsed taotlejad sh liikmed ja mitteliikmed: omavalitsused, ettevõtjad, ühingud	Koduleht, kodulehe artiklite viitamine sotsiaalmeedias, infopäevad, kohalik ajaleht, e-posti list, väike trükised
Ühingu tegevust otseselt mittepuudutav kalandusalane teave	Kalurid, liikmed, kohalik elanikkond, turistid	Koduleht, artiklite viitamine sotsiaalmeedias, artiklid kohalikus lehes, teabepäevad, e-posti list, trükised infopunktidest ja messidele.
Strateegia- ja projektide seiret puudutav teave	Liikmed, kalurid, ettevõtjad, omavalitsused, ühingud, kohalik elanikkond, ametkonnad, partnerid	Koduleht, kodulehe artiklite viitamine sotsiaalmeedias, artiklid kohalikus ajalehes, teabepäevad, valdkondlikud ja kohalikku elu kajastavad raadio- ja telesaated, Kalandusvõrgustiku ning Farneti portaali ja trükised, paremate näidete külastused gruppidele

Tähelepanu tuleb pöörata elektroonilisi kanaleid mittekasutavatele liikmetele ja mitteliikmetest kaluritele. Kõige universaalsem viis teavitamiseks on kohaliku ajalehe kaudu, seejärel regulaarsed teabepäevad ning regionaalsel põhimõttel valitud juhatuse liikmete teavitustöö oma piirkonnas.

Organisatsioonisisene teabevahetus on tagatud järgnevalt:

- Ühingu üldkoosolekud vähemalt kaks korda aastas. Teavitamine ajalehe, e-posti ja SMSi teel
- Ühingu juhatuse koosolekud vastavalt vajadusele, kuid mitte vähem kui kord kvartalis. Teavitamine e-posti ja SMSi teel
- Muu suhtlus toimub jooksvalt e-posti, telefoni ning isiklike kontaktide teel.

8.5. Toetust saanud projektide seire ja strateegia hindamistegevus

Toetust saanud projektide seiret korraldab MTÜ Hiiukala personal ning kontrollib MTÜ Hiiukala juhatuse. Projektitaotluste seire korraldatakse jooksvalt saades sealjuures vajalikku informatsiooni PRIA-lt

Seire käigus keskendutakse järgmistele asjaoludele:

- Kas projekti tegevustega on planeeritud aja jooksul alustatud?
- Kui projekti tegevustega ei ole alustatud, siis mis on põhjuseks.
- Kas projekti tegevused tegelikult toimuvad.
- Kui projekti tegevustes on muudatusi, siis kas on võimalik projekti eesmärkide täitmine vastavalt algselt projektitaotluses kirjeldatule.
- Kui palju rahalisi vahendeid projekti elluviimiseks lõplikult kulutati.
- Kas projekti tulemust kasutatakse sihipäraselt ja vastavalt algselt projektitaotluses kirjeldatule.
- Projekti tegevuste mõju strateegia eesmärkide saavutamisele kasutades strateegias toodud tulemusnäitajaid

Kogutud andmeid täiendatakse jooksvalt MTÜ Hiiukala andmebaasis. Toetust saanud projektide seire vormistatakse kord aastas aruandena, mille koostab tegevjuht ning esitab juhatusele. Vastavalt seire tulemustele võib juhatuse ette näha muudatusi rakenduskavas. Juhatuse esitab aruande järgmisele üldkoosolekule, vajadusel koos vastavate ettepanekutega.

Jooksvalt koos projektide seirega teostab tegevjuhtkond meetmete seiret ning annab sellest aru regulaarselt MTÜ Hiiukala juhatusele.

Strateegia eesmärkide seiret teostatakse iga kahe aasta tagant MTÜ Hiiukala tegevjuhtkonna poolt vastavalt strateegias toodud tulemusnäitajatele. Strateegia seire tulemustest koostab tegevjuhtkond aruande ning esitab selle juhatusele. Aruandest lähtuvalt võib ette näha strateegia muudatusi.

Vajadusel nähakse ette strateegia muutmist tulenevalt seirest või laekunud ettepanekutest kuid mitte tihedamini kui kord kahe aasta jooksul. Strateegia muudatusettepanekud valmistatakse ette juhatuse poolt ning hääletatakse üldkoosolekul koos järgmise aasta rakenduskavaga (pärast strateegia kinnitamist 2017. aasta sügisel).

9. Rahastamiskava

Strateegia tegevussuundade vahelise eelarve määramisel lähtuti Hiiumaa kalurite küsitluse tulemustest, piirkondlikel strateegiakoosolekutel välja toodust ning juhtrühma aruteludest. Arvesse võeti ka eelmise finantsperioodi kogemust. Rakenduskavaga võib üldkoosolek otsustada tegevussuundade vahelist proportsiooni aastati muuta, eeldades, et lõplik proportsioon ei muutu.

Tabel 6. Rahaliste vahendite jaotus strateegia tegevussuundade vahel

tegevussuund	%
töötlemine	8,39
mitmekesisistamine	28,05
sadamad	40,56
koelmud	7,81
sotsiaalne heaolu ja kult pärand	15,19
	100

Rahaliste vahendite jaotusel on põhirõhk esimestel aastatel, vältimaks vahendite kuhjumist perioodi lõppu kui ei pruugita jõuda projekte valmis. Taoline jaotus annab võimaluse korraldada perioodi täiendavaid taotlusvoore jääkide arvel, andes samas taotlejatele piisava ajavaru projektide elluviimiseks.

Tabel 7. Rahaliste vahendite jaotus programmperioodi aastate lõikes

aasta	%	min	max
2015	0	0	0
2016	25	538 609	571 443
2017	30	646 331	685 731
2018	25	538 609	571 443
2019	20	430 887	457 154
2020	jääkide arvelt		
2021	jääkide ja lisavahendite arvelt		
2022	jääkide ja lisavahendite arvelt		
kokku	100	2 154 437	2 285 770

10. Strateegia koostamise protsess

Strateegia koostamise protsessiga alustati aktiivselt 2014. aasta sügistel kui alustati eelmise perioodi tulemuste analüüsi, info kogumise ning piirkondlike strateegiakoosolekutega.

Võrdlusandmete ning sisendi saamiseks telliti kutseliste kalurite küsitlus, mis oli sisuliselt jätk 2009. aastal läbiviidud, Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009-2015 koostamise sisendiks olnud küsitlusele. Küsitlus valmis 2015. aasta kevadel.

Strateegia koostamiseks moodustati strateegia juhtrühm, kuhu kuulusid Hiiukala juhatuse liikmed ja omavalitsuste esindajad. Täiendavalt kutsuti juhtrühma Leader-tegevusgrupi, Maakondliku arenduskeskuse, Veterinaar- ja Toiduameti, Keskkonnaameti, Kalandusvõrgustiku esindajad. Võimalust osaleda juhtrühma töös tutvustati tutvustati piirkondlikel strateegiakoosolekutel. Juhtrühma koosseisu kinnitas MTÜ Hiiukala juhatuse.

Strateegiaseminaride läbiviimisel ning eesmärkide ja SWOT analüüsi sõnastamisel olid abiks Cumulus Consultingu konsultandid Aado Kesipaik ja Jaan Urb. Ülejäänud strateegia tekstid on koostatud tegevjuhi poolt tuginedes avalikele andmebaasidele, varem tehtud uuringutele ning ka eelmise perioodi kogemusele.

Strateegia protsessis osales ___ inimest kogu piirkonnast.

Tabel 8. Strateegia koostamise protsessi raames teostatud tegevused

Tegevus	Aeg, koht, osalejaid
Piirkondlikud strateegiaseminarid.	4. detsembril 2015 Emmaste noortekeskuses ___ osalejat 4. detsembril 2015 Kärddlas kohvikus Rannapaargu ___ osalejat 5. detsembril 2015 Orjaku külamajas ___ osalejat
Strateegia hetkeolukorra kirjeldamine ja analüüsimine	Infot kogus ning analüüsi koostas tegevjuht Tuuli Tammla, konsulteerisid OÜ Cumulus Consulting konsultandid Aado Kesipaik ja Jaan Urb.
Strateegia juhtrühma koosolek SWOT analüüs, eeldatavad tulemused aastaks 2025	3. veebruaril 2015 Partsi veskis 16 osalejat
Strateegia juhtrühma koosolek Nägemuse, ülesande ja eesmärkide sõnastamine, kalasadamate nimekiri ning prioriteetsus, koelmualad, sotsiaalne heaolu ja kultuuripärand	10. veebruaril 2015 Partsi veskis 17 osalejat
Kutseliste kalurite küsitlus viidi läbi nii paber kandjal kui digitaalkujul OÜ Sõru	Märts-aprill 2015 üle Hiiumaa. Välja saadeti 145 ankeeti, täidetult laekus 46 ankeeti

Paat poolt	
Strateegia juhtrühma koosolek hindamise kord, üldised ja tegevussuundade põhised hindamiskriteeriumid	15. juunil 2015 Kärđlas Kaptenite villas 10 osalejat
Strateegia vahekokkuvõtte tutvustamine üldkoosolekule	29. juunil 2015 Kärđlas Tuuru majas 42 osalejat.
Strateegia kavandi tutvustamine üldkoosolekule	10. detsembril 2015 Kärđlas Tuuru majas 44 osalejat.
Juhatuse koosolek tulemusnäitajate korrigeerimine vastavusse eelarvega	8. jaanuaril 2016 Kärđlas Tuuru majas 6 osalejat.
Strateegia kinnitamine üldkoosolekul	20. jaanuaril 2016 Kärđlas Tuuru majas 51 osalejat

Lisa 1. Hiiumaa kalanduspiirkonna investeeringut vajavad kalasadamad

I prioriteedi sadamad

Sadam	Haldi sadam on kasutusele võetud 1950. aastatel. Oluline sadam kalasadamate võrgustiku loomisel, kuna on ainukene saare edelaosas, ning võimaldab ligipääsu Mardihansu lahele.	Kassari kalasadam on kasutusele võetud 1970. aastatel. Asus viimase ajani kinnistamata maal, mis takistas sadama välja arendamist. Sadam oluline eelkõige kalasadamana, sest asub olulises püügipiirkonnas ning seda kasutab püsivalt palju aktiivseid kalureid.	Naistlaiu sadam on sadamakohana kasutusel eelmise sajandi algusest või varasemast. Praeguse kuju sai sadam 1960. aastatel. Seoses Väinamere kalavarude paranemisega on sadama kasutusaktiivsus suurenenud. Varasemat sadama arendamist on takistanud omandiküsimus.
1. Asukoht	Emmaste vald, Haldi küla 17501:002:0960	Käina vald, Kassari küla 36801:001:0749	Pühalepa vald, Sarve küla; 63901:001:1197
2. Olemasolev taristu	3 betoonkaid pikkusega 87m; olemas puurkaev ja elekter. Sadama-hooned amortiseerunud. Kaiäärne sügavus 0,8m.	1970. aastatel rajatud 3 betoonplokkidest ja 1 puitkai, kokku 46m; looduslik slipp, hoiukuur ning tara. Kaiäärne sügavus u 1m.	2 amortiseerunud puidust kivikastidest kaid u 60m, kaiäärne sügavus alla 1,0m, looduslik kaldtee veeskamiseks, püüniste lossimise seade, puurkaev, elekter, valgustus, sadamahoone ja kuur.
3. Kasutus-aktiivsus (2014)	17 kalurit, lossitud 2,7 tonni	17 kalurit, lossitud 20 tonni (sisaldab tõenäoliselt osaliselt ka kõrvalasuva Kassariotsa sadama koguseid).	17 kalurit, lossitud 4,9 tonni
4. Looduslikud tingimused	Avatud S ja W-kaarte tuultele. Navigatsiooniperiood maist oktoobrini	Kaitstud kõigi tuulte eest. Kasutatav aprillist novembrini	Avatud SO tuultele, mida varjab Kaevatsi laid.
5. Kalapüügi-välised tegevused	Huvipaatide hoidmine, mere- ja kalaturism.	Huvipaatide hoidmine, mere- ja kalaturism	Huvipaatide hoidmine, mere- ja kalaturism, kogukonna kogunemiskoht, ürituste läbiviimine, laidude läheduse tõttu perspektiivne ka kajakiturism.
6. Tehtud investeeringud	Puuduvad	Puuduvad	Puuduvad
7. Investeeringu-vajadused	Kai ja muuli uuendamine, akvatooriumi ja faarvaatri süvendamine, sadamahoone uuendamine.	Akvatooriumi ja faarvaatri süvendamine, kaide uuendamine, slipi väljaehitamine, veevarustus.	Kaide uuendamine, slipp, süvendamine, olme- ja sanitaarruumid.

8. Omandi-vorm	Eraomand	Eraomand	Omaavalitsuse omandis
9. Sadama-pidaja kontaktid	AS Loo Elekter aivo@looelekter.ee	Sadamaühing Kassari MTÜ martemor@hotmail.ee	Pühalepa vallavalitsus valitsus@pyhalepa.hiiumaa.ee

I prioriteedi sadamad

Sadam	Salinõmme paadisadam. Salinõmme poolsaarel tipus asub mitu, eri omandis olevat väikesadamat. Sadam on osaliselt eelmisel perioodil uuendatud. Pikema kai puudumise tõttu on olemasolevate kaikohtade arv väga piiratud. Uuendamise pooliku olukorra tingis vahendite nappus meetmes.	Tärkma sadam on kasutusele võetud 1980.aastatel. Oluline sadam küla kogukonna ning sealsete kalurite jaoks. Koos Sõru sadamaga on oluliseks osaks kalasadamate võrgustikus.
1. Asukoht	Pühalepa vald, Salinõmme küla 63902:001:0006	Emmaste vald, Tärkma küla 17501:004:0510
2. Olemasolev taristu	Uuendatud 2015. aastal. 18 m betoonkaid ja 60m kaldakindlustust, slipp ning pesuplats, elektriühendus kail, valgustus, tolmuvaab kattega parkla. Kaiäärne sügavus 0,9 m	3 betoonkaid 90m, slipp, sadamahoone sh hoiuruumid. Kaiäärne sügavus 0,8m.
3. Kasutus-aktiivsus (2014)	Kokku Salinõmmes lossimisi 28 kalurilt 16,9 tonni. Sisaldab nii paadisadama kui teiste Salinõmme sadamate lossimisi.	5 kalurit, lossitud 3,28 tonni
4. Looduslikud tingimused	Kaitstud kõigi tuulte eest. Navigatsiooniperiood aprillist novembrini.	Kaitstud kõikide tuulte eest. Navigatsiooniperiood aprillist novembrini.
5. Kalapüügi-välised tegevused	Huvipaate hoidmine, mere- ja kalaturism. Laidude läheduse tõttu perspektiivne ka kajakiturism	Huvipaate hoidmine, mere- ja kalaturism, Tärkma küla ürituste koht
6. Tehtud investeeringud	2015. a. 151 000 eurot (sh EKF 126 000 eurot) kai ja kaldakindlustuse uuendamine, slipp, pesuplats, tolmuvaab kattega parkla rajamine, kaielekter, valgustus.	2015. a. 72 000 eurot (sh EKF 60 000 eurot) kaide uuendamine, slipp, sadamahoone ehitus.
7. Investeeringu-vajadused	Puitkai ehitus, piirdeaed, ujupontoonid, veevarustus, sadamahoone uuendamine, püüniste hoiuruumi ehitus.	Faarvaatri süvendamine ja tähistamine, piirdeaed, ujupontoonid, elektriühenduse loomine lähima alajaamaga.
8. Omandivorm	Eraomand	Eraomand
9. Sadamapidaja kontaktid	Paadiühistu Salinõmme MTÜ kalaari@hotmail.ee	Tärkma sadama selts MTÜ juri.kastein@gmail.com

II prioriteedi sadamad

Sadam	Kõrgessaare sadam on sadamakohana kasutusel 1550. aastatest. Tegemist on Hiiumaa avamere-poolse peamise rannapüügi sadamaga, mida uuendati eelmisel finantsperioodil olulisel määral. Vähem olulised ei ole kala säilitamise ja esmatöötlemise võimalused, mis on mahu poolest saare suurimad.	Lehtma kalurite sadam on siiani kasutusel olnud pigem lautrikohana ning asub traalisadama kõrval. Traalisadamat väikestel kalapaatidel kasutada pole võimalik kaide kõrguse tõttu. Lähimad (rannakalurite) sadamad Kärddlas ning Kõrgessaares, seega võrgustiku oluline tugisadam.	Orjaku sadam on sadamakohana kasutusel juba 17. sajandist. Tegemist on suurima Väinamere-äärse sadamaga Hiiumaal, mille lossimiskogused on ahvenasaakide suurenemise tõttu viimastel aastatel saare suurimad. Kalasadamate võrgustiku oluline tugisadam.
1. Asukoht	Hiiu vald, Kõrgessaare alevik; 39201:004:5890	Hiiu vald, Lehtma küla; 39201:004:0939	Käina vald, Orjaku küla; 36801:001:0739
2. Olemasolev taristu	10 betoonkaid, väliskaidel kaiäärne suurim sügavus 2,5m; faarvaatris 3,0m. Sisebasseini sügavus u 0,5 m, slipp, kai valgustus ning elekter, tolmuva kate, püüniste lossimisseade, püüniste hoiuruum, wc ja duširuum sadamahoones, külmhoone jahutus- ja külmkambritega, jäämasin.	Looduslik slipp, kaid puuduvad.	9 kaid sh 3 kalasadama kaid ja 2 ujukaid. Hästi märgistatud faarvaater, 1912. a. ehitatud muul, kaide äärne sügavus 2,0-2,5m, kaielekter, valgustus, slipp, mustkatttega parkla, sadamahoone söögikoha, wc ja saunaga, saal kontserdite pidamiseks ning külaseltsi majandatav infopunkt, kala jahutusruumid ning püügivahendite hoiuruumid.
3. Kasutus-aktiivsus (2014)	21 kalurit, lossitud 21,2 tonni	29 kalurit, lossitud 1,2 tonni (lossimiskoht sisaldab ka lähiümbruse rannaala lossimist)	31 kalurit, lossitud 72 tonni
4. Looduslikud tingimused	Sisekaid kaitstud tuulte eest, väliskaid avatud põhjakaare tuultele	Avatud S-tuultele. Kasutatav aprillist novembrini.	Kaitstud tuulte eest. Navigatsiooniperiood aprillist kuni detsembrini.
5. Kalapüügi-välised tegevused	Potentsiaal turismi arendamiseks. Lähedal Kõrgessaare (Viskoosa) asula koos vajaliku taristuga, huvipaate hoiustamine, perspektiiv tööstus- ja tootmisala väljaarendamiseks.	Läheduses hästi välja rendatud taristuga Lehtma traalisadam ning tööstusala, mida võimalik sadama arendamiseks kasutada.	Aktiivselt tegutsev turismi sihtkoht, kus toimuvad tänu külaseltsile aastaringset üritusi. Sadamas suvehooajal avatud söögikoht ning läheduses hulgaliselt majutuskohi, matkarajad ja linnutorn. Huvipaate hoidmine
6. Tehtud investeeringud	2014. a. 693 000 eurot (sh EKF 577 000 eurot) kaide uuendamine ja kaldakind-	Puuduvad	2014.a. 532 000 eurot (sh EKF 444 000 eurot) sadamabasseini süvendamine ning kalakai

gud	lustus, slipp, valgustus, kaielekter, püüniste hoiuruum, kala jahutus- ja külmutusruumid, jäämasin, tolmuva kate.		rajamine, slipp, mustkattega parkla, valgustus, kalurite olmehoone, kala jahutusruum ning püügivahendite hoiuruum. 2015. a. 91 000 eurot (sh EAS 63 400 eurot) kaitsemuuli uuendamine, ujuvkaide välja vahetamine, inva-WC ja duširuum.
7. Investee- ringu- vajadused	Süvendustööd, navigatsioonimärgistus, WC ja olmeruumide sanitaarremont, reostustõrje- ja päästevahendid.	Ujuvkai soetamine, slipi ehitus, süvendamine, püügivahendite hoiuruum, sanitaarruumid.	Täiendava sadamabasseini ehitus väikestele paatidele.
8. Omandi- vorm	Eraomand	Eraomand	Omaavalitsuse omandis
9. Sadama- pidaja kontaktid	MTÜ Kõrgessaare sadam Priit.post@esmarehitus.ee	AS Direct Consulting tonu@ulemistearimaja.ee	Käina vallavalitsus valitsus@kaina.hiiumaa.ee

II prioriteedi sadamad

Sadam	Ristna jahisadam on strateegiasse lisamise ajal pooleliolev sadam, mille ehitus jätkub 2020. aasta hilissügisel ESTLAT programmi rahastusel. Sadam paikneb Ristna lõunasadama ja ajaloolise Kalana sadama vahel, mis võimaldab taristu ristkasutust.	Salinõmme kalasadam on kasutusele võetud sadamakohana 17.-18. Sajandil; praegusel kujul 1940. aastatel. Koos teiste poolsaare tipus asuvate sadamatega olulisim sadam saare kaguosas Väinamere ääres.	Sõru väikelaevasadam võeti kasutusele 20. sajandi algusaastatel kui Tärkma üleveokoht Saaremaale likvideeriti ja Sõrule ehitati sild. Sõru on koos Tärkmaga oluline osa kalasadamate võrgustikust. Oma asukoha tõttu pakub rohkelt potentsiaali turismi, otseturustuse jms tegelemiseks.
1. Asukoht	Kalana küla Hiiumaa vald (Kõrgessaare osavald) 39201:001:0587	Pühalepa vald, Salinõmme küla; 63902:001:4180	Emmaste vald, Pärna küla; 17501:003:0086
2. Olemasolev taristu	lisamise hetkel sadamas sildumisvõimalused puuduvad.	5 betoonkaid u 95 m, lossimis- ja tõste-seadmed, looduslik slipp, kalurite hoone, endise kalatsehhi hoone ning püünistekuuri, kütusehoidla ning abihoone, valvuri maja, elektriühendus ning puurkaev, valgustus. Maksimaalne süvis kai ääres 1,5m.	4 kaid u 180m, kaiäärne sügavus maksimaalselt 2,5m, slipp, parkla, välikäimla, valgustus, toitlustuskoht koos paadikuuriga ürituste läbi viimiseks.

3. Kasutus-aktiivsus (2014)	Ristna jahisadamas lossimine praeguses seisus raskendatud. 2020. aastal kõrvalsadamas Kalanas lossinud 12 kalurit, 2020. I poolaastal lossiti 0,6 t ja 2019. aastal 1,67 tonni.	Kokku Salinõmmes lossimisi 28 kalurilt 16,9 tonni. Sisaldab nii kalasadama kui teiste Salinõmme sadamate lossimist	13 kalurit, lossitud 2,2 tonni
4. Looduslikud tingimused	Looduslikud tingimused on avamere läheduse tõttu karmid, eriti läänekaare tuultega, kuid rajatav basseini saab olema lainemurdjatega hästi kaitstud. Navigatsiooniperiood on plaanitud maist oktoobrini, kuid kohalikele paatidele saab sadam olema kasutatav kogu jäävaba aja	Kaitstud tuulte eest, navigatsiooniperiood aprillist novembrini.	Tugevate W tuultega väliskanalisis tugev hoovus, navigatsiooniperiood maist oktoobrini
5. Kalapüügi-välised tegevused	Tegemist on vägagi perspektiivse jahisadamaga eelkõige oma asukoha tõttu, sest sellesse regiooni teisi külalissadamaid ei jää. Sadama ühine haldamine koos teiste Hiiumaa külalissadamatega Kärddlas, Orjakus ja Sõrul võimaldab suunata külastajaid ühest sadamast järgmisse ning turundada ühiselt. Vähem oluline ei ole ka kogukonnasadama funktsioon, Kõpu poolsaar on kaetud küll lautrikohtadega, kuid lähimad sadamad jäävad Haldile ja Kõrgessaarde, mis on kaugel nii maismaad kui merd mööda.	Huvipaate hoidmine, mere- ja kalaturism. Laidude läheduse tõttu perspektiivne ka kajakiturism, kogukonna kogunemiskoht, ürituste läbiviimine,	Huvipaate hoidmine, suur turismipotentsiaal tänu asukohale parvlaeva sadama kõrval ja ümbritseva taristule – sadamas toidukoht, renditav parvsaun, läheduses muuseum ja konserveeritud ajalooline mootorpurjekas ning pood. Vallale kuuluvas merekeskuses paadiehitus ja –remont.
6. Tehtud investeeringud	Eelmise omaniku poolt rajati lainemurdja. ESTLAT programmi raames algavad tööd 2020. aasta lõpul. Paigaldatakse käigupoomidega ujukaid, rajatakse 40 m teeninduskai ja slipp. Kaidele viiakse elekter ja joogivesi ning valgustus. Esimeses etapis ei ehitata välja	Suuremad investeeringud puuduvad.	2015. a. 13 000 eurot (sh EKF 11 000 eurot) kaivalgustus.

	maapealset osa – sadamahoonet, parklat jms, mis lahendatakse koostöös naaberkinnistutega. Kaiäärsed sügavused saavad peale süvendamist olema 2,5 ja 3,0m		
7. Investee- ringuvajadused	Kalurite jaoks on vaja hankida ja paigaldada täiendav ujukai, mis oleks kohaldatud nende vajaduste järgi (poordiga sildumise võimalus jm). Kalurite aktiivsuse kasvades võib tulevikus vajalik olla ka eraldi võrgukuuri vms hoone rajamine.	Olmeruumide uuendamine	Kai ja sadamabasseini laiendamine, olme- ja sanitaarruumid, püügivahendite ning kala hoiustamise ruumid.
8. Omandi- vorm	Munitsipaal	Eraomand	Omaavalitsuse omandis
9. Sadama- pidaja kontaktid	SA Hiiumaa sadamad sadamad@hiiumaa.ee	Randi Paat randipaata@hot.ee	Emmaste vallavalitsus vald@emmaste.ee

III prioriteedi sadamad

Sadam	Hiiessaare sadam on kohaliku tähtsusega väikesadam kohalikele kaluritele ning teistele paadiomanikele.	Kärdla sadam rajati 1830. a. tooraine ja toodangu transpordiks Hiiu-Kärdla kalevivabrikule. Sadam hävis 1944. a. Tegemist on ühe olulisema väikelaevade sadamaga Hiiu maakonnas pakkudes laia spektrit teenuseid, mida täiendab asulas pakutav. Kalasadamana omab vähem tähtsust.	Kärdla vetelpääste sadam võeti kasutusele vetelpääste-sadamana 1973. aastal. Sadamat kasutavad peamiselt kalurid ning kohalikud väikelaevaomanikud.	Ristna lõunasadam on kohaliku tähtsusega väikesadam kaluritele ja huvipaotide omanikele.
1. Asukoht	Pühalepa vald, Hiiessaare küla; 63901:001:0985	Hiiu vald, Kärdla linn; 37101:003:0045	Hiiu vald, Kärdla linn; 37101:003:0029	Hiiu vald, Kalana küla; 39201:001:0586
2. Olemasolev	Betoonkai u 100 m, slipp,	2 betoonkaid, 4 ujukaid; kaiäärne	3 kaid ca 150m, kaiäärne	Puidust paadisild,

taristu	valgustus, tolmuva kate, lähedal puhkemaja, paadikuur.	sügavus 3-3,5m; slipp, kaielekter, parkla, sadamahoone kontori, wc ja saunadega, tankla, valgustus, hooajal pood ja söögikoht, talvehoiustus ja remondihall, auto- ja jalgrattarent.	sügavus 0,6-0,9m; slipp, kuivkäimla, amortiseerunud varustuse hoiukuur ning sadamahoone, elekter, valgustus.	maksimaalne süvis 1,0 m, slipp, sdama teenindushoone, elektri liitumispunkt, valgustus, mänguväljak. Ühine faarvaater Kalana sadama ja Ristna jahisadamaga.
3. Kasutus-aktiivsus (2014)	18 kalurit, lossitud 0,9 tonni. (lossimiskoht Hiiessaare sisaldab ka lähiümbruse rannala lossimist)	29 kalurit, lossitud 2,1 tonni (lossimiskoht Kärkla sisaldab ka lähiümbruse lossimisi)	2 kalurit, lossitud 0,7 tonni (osa lossimisi võib olla märgitud Kärkla lossimiskohana)	3 kalurit, lossitud 0,2 tonni (osa lossimisi võib olla märgitud Ristna jahisadamana või Kalana sadamana)
4. Looduslikud tingimused	Avatud N tuultele. Navigatsiooniperiood aprillist novembrini	Tuulte eest kaitstud. Navigatsiooniperiood aprillist jaanuarini.	Kaitstud tuulte eest	Avatud S tuultele. Navigatsiooniperiood maist novembrini.
5. Kalapüügi-välised tegevused	Huvipaatide hoiustamine, mere- ja kalaturism, hooajal ürituste korraldamine.	Sadam on rajatud turismisadamaks pakkudes kõiki põhilisi teenuseid. Sadamas toimuvad regulaarselt üritused. Kaluritele on paigaldatud ujukai lõunakai välisküljele.	Huvipaatide hoiustamine, mere- ja kalaturism, hooajal ürituste korraldamine.	Huvipaatide hoiustamine, mere- ja kalaturism.
6. Tehtud investeeringud	2012. a. 71 000 eurot (sh EKF 59 000 eurot) kai ja muuli laiendamine, tolmuva kate, valgustus, navigatsioonimärgistus, jäätmemahutid. 2013.a. 46 000 eurot (sh EKF 38 000 eurot) akvatooriumi ja faarvaatri süvendamine	2013.a 4,73 milj eurot (sh ERDF 3,19 milj eurot) sadama rekonstrueerimine; 2013.a. 37 000 eurot (sh EKF 22 000 eurot) ujukai, piknikulauad, mänguväljak. 2015. a 387 000 eurot (sh ERDF 200 000 eurot) sadamahoone ehitus.	puuduvad	puuduvad
7. Investeeringuvajadused	Kai ja muuli laiendamine	Ujukai soetamine lõunakai välisküljele, süvendamine	Süvendamine, kaide uuendamine, kala säilitamise ruum, jäämasin, veevarustus, sadamahoone uuendamine,	Kai laiendamine.
8. Omandi-	Eraomand	Omaavalitsuse omandis	Eraomand	Eraomand

vorm				
9. Sadama- pidaja kontaktid	MTÜ Hiiessaare sadam dagosan@dagosan.ee	SA Kärkla sadam sven@marina.kardla.ee	MTÜ Hiiumaa Vetelpääste igorp@doora.ee	Osaühing Ewent info@kalana.ee

III prioriteedi sadamad

Sadam	Roograhu sadam on varasemalt kasutusel olnud lautrikohana, 2008-2010 ehitati sadamaks. Pakub kõiki peamisi turismiteenuseid. Söögikoha tõttu tihedalt külastatav, mis võimaldab otseturustamist ning täiendavate teenuste pakkumist kalurite poolt.	Suursadam on sadamakohana kasutusel olnud 16. Sajandist. Sadamaid oli viis järjestikku, ülejäänud neli on maapinna tõusuga muutunud maaks. Sadam on ajaloolise väärtusega ning suure potentsiaaliga kalapüügiväliste tegevuste arendamiseks.	Värssu sadam praegusel kujul on kasutusele võetud 2002. Aastal. Sadama näol on tegemist kohaliku tähtsusega väikesadamaga, mis on oluline kohalikele kaluritele ning ümbruskonna elanikele ja paadiomanikele.
1. Asukoht	Pühalepa vald, Hiiessaare küla; 63901:001:0009	Pühalepa vald, Suuresadama küla; 63901:001:0041	Pühalepa vald, Värssu küla; 63901:003:0414
2. Olemasolev taristu	3 betoonkaid ca 100m, slipp, tolmuvaab kattega parkla, sadamahoone toidu- ja majutuskohaga, paadikuur.	2 kaid 80m, kaiäärne sügavus 1-3m; kaielekter, pumbamaja, olmeruumid, kuivkäimla, varustuse ja püüniste hoiuruumid, kruusakattega parkla.	3 puitkaid ca 50m, kaiäärne sügavus 0,8m, lauge kallas veeskamiseks, võrgukuur
3. Kasutus-aktiivsus (2014)	6 kalurit; lossitud 1,0 tonni	26 kalurit; lossitud 3,7 tonni (lossimiskoht Suursadam sisaldab ka lähiümbruse lossimisi)	7 kalurit; lossitud 0,7 tonni
4. Looduslikud tingimused	Avatud N kaare tuultele ja lainetusele.	Avatud N ja NE tuultele ja lainetusele.	Avatud E tuultele. Navigatsiooniperiood aprillist oktoobrini.
5. Kalapüügi-välised tegevused	Suur turismipotentsiaal. Sadamas tegutseb aastaringne restoran ning majutuskoh, suviti täiendavalt tünnaun sadama lähedal lahes, lennujaama ja Kärkla lähedus. Paadisõidu kaugusel Vissulaid. Hooajal paadirent ning hülgelaatlusretked. Suur külastatavus pakub otseturustamisvõimalusi.	Suursadamas on suur turismipotentsiaal. Sadamas asuvad ajalooline Suursadama ait, mereajaloo tuba ning halulaeva elling. Hooajal tegutseb restoran ning majutuskoh. Kõrvalkruundil asub mitte töötav väike kalatööstus, teisel pool Hiiu Kaluri remondibaas. Sadamas tegutseb aktiivne	Huvipaate hoidmine, mere- ja kalaturism.

		külaselts. Huvipaate hoidmine, ürituste korraldamine.	
6. Tehtud investeeringud	2011.a. 407 000 eurot (sh EAS 192 000 eurot) rajati kaldakindlustused, kaid, süvendamine 1,2 m-ni, sadama teenindushoone majutuskoha ja restoraniga, navigatsiooni-märgistus; 2014.a. 70 000 (sh EKF 59 000 eurot) kalurite kai, ujukai, slipp; 2016.a. 85 000 eurot (sh EAS 60 000 eurot) süvendamine 2,5m-ni, inva-wc.	puuduvad	puuduvad
7. Investeeringuvajadused	Püüniste ja kala hoiutingimused, täiendavate teenuste arendamine.	Parkla mustkate, kai uuendamine, hoone uuendamine.	Kai laiendamine ja uuendamine, muuli ehitamine, faarvaatri süvendamine, hoiustusvõimalused, kaielekter, valgustus, veevarustus
8. Omandivorm	Eraomand	Eraomand	Eraomand
9. Sadama-pidaja kontaktid	OÜ Roograhu Sadam info@roograhu.ee	KTÜ Kakri tarmo@hak.edu.ee	MTÜ Värssu sadam kiur.aarma@gmail.com

Lisa 2 Kohalikku arengu strateegia koostamisse kaasatud osalejate nimekiri

Osalenud isikud:

Aare Ernes, Aare-Villu Kattel, Ago Huuk, Agur Nurs, Ain Simsalu, Aivar Kääramees, Aivar Tammeveski, Aivo Härm, Aivo Pere, Allar Saarnak, Andres Kuhi, Andres Voolma, Angela Pähna, Anneli Valk, Annely Heilmann, Ants Kirsi, Ants Orav, Ants Saarnak, Arne Kuli, Ats Paomees, Eduard Riisna, Endel Kaevats, Hans Jürisoo, Hans Ojatamm, Harri Hiis, Harry Aron, Heino Kalmus, Igor Prigoda, Illar Nappir, Ilmi Aksli, Imre Kivi, Indrek Kääramees, Ivo Pöldveer, Jaak-Velori Sadul, Jaanus Nurk, Jaanus Pauklin, Jaanus Valk, Janar Pähn, Jari Lindroos, Jüri Ausmaa, Jüri Kastein, Jüri Lauter, Kaja Hiis, Kallu Rebane, Karli Kattel, Koit Kalmus, Kristi Linkov, Leho Aaslaid, Magnus Leht, Mait Põllu, Margit Kääramees, Margus Sauer, Marko Pruul, Mati Martin, Mati Pärn, Meelis Mägi, Meelis Potari, Mihkel Tustit, Märt Kesküla, Märt Varblane, Omar Jõpiselg, Peedu Teidla, Peeter Gurejev, Priit Post, Raivo Kimber, Raivo Kreis, Raivo Kuuse, Randi Paat, Reili Rand, Rein Tikka, Ruudi Kasser, Sander Kopli, Siim Rätsep, Siim Saarnak, Simmo Raim, Taavet Tikk, Tanel Esta, Tarmo Ink, Tarmo Rajang, Tiit Jõgi, Tiit Kopli, Tiivi Lipp, Toivo Malling, Toomas Vikerpuur, Triinu Schneider, Tõnu Kõuhkna, Tõnu Romandi, Urmet Paumees, Vahur Laur, Veikko Martin, Veiko Roosimäe, Viktor Tsarjov, Vilve Kirs, Väino Kaev

Osalenud organisatsioonid:

Emmaste vallavalitsus, Hiidlaste Koostöökogu MTÜ (Leader-tegevusgrupp), Hiiu vallavalitsus, Keskkonnaamet, Käina vallavalitsus, Maamajanduse infokeskus, Pühalepa vallavalitsus, SA Tuuru (maakondlik arenduskeskus), Veterinaar- ja Toiduamet.

Lisa 3 Kohalikku arengu strateegia kinnitamine

MTÜ Hiiukala

registrikood 80267964

Üldkoosoleku protokoll nr. 21

20. jaanuar 2016.

Kärdla, Vabrikuväljak 1, Tuuru maja saal

Koosoleku algus kell 18⁰⁵, lõpp kell 19¹⁰.

Koosoleku juhataja: Heino Kalmus

Protokollija: Tarmo Rajang

Hääletugemiskomisjon: Igor Prigoda, Jaanus Valk, Margus Sauer.

Osavõtjad: kohal viibis 50 ühingu liiget või juriidilisest isikust liikme esindajat, volikirja alusel oli esindatud veel 12 ühingu liiget (osavõtjate registreerimislehed vt lisa 1, volikirjad - lisa 2), seega kokku on koosolekul esindatud 62 ühingu liiget.

Koosoleku toimumise ajal on ühingul 100 liiget, koosolek on otsustusvõimeline.

Päevakord:

1. Juhatus liikme vabastamine (T. Tammla)
2. Juhatus liikme valimine (T. Tammla)
3. Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia esitlemine ja arutelu (T. Tammla)
4. Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2015-2025 kinnitamine (T. Tammla)
5. Projektide hindamise komisjoni liikmete valimine (T. Tammla)
6. Strateegia 2015.a ja 2016.a rakenduskava kinnitamine (T. Tammla)
7. Juhatus liikmete tasude kinnitamine 2015. ja 2016. aastaks (T. Tammla)
8. Muud küsimused

Koosoleku käik ja otsused:

1. Juhatus liikme vabastamine

T. Tammla: juhatuse liige Tarmo Rajang on esitanud avalduse (vt lisa 3), milles avaldab soovi tagasi astuda.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: T. Rajang ei hääletanud, kõik ülejäänud poolt.

Otsus: rahuldada T. Rajangu avaldus ja vabastada ta juhatuse liikme kohustustest.

T. Tammla tänas T. Rajangut ühingu juhatuse liikmena tehtud töö eest ja andis üle väikese kingituse, koosolek aplodeeris.

2. Juhatus liikme valimine

H. Kalmus: ettepanek on valida uueks juhatuse liikmeks Meelis Potari.

M. Potari: olen nõus kandideerima. Esindan ühtlasi juhatuses harrastuskalastajaid, sest ei ole kutseline kalur.

Teisi kandidaate ei esitatud.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus – 60 poolt, vastuhääli ei olnud, 1 erapooletu, M. Potari ei hääletanud.

Otsus: määrata juhatuse liikmeks M. Potari.

3. Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia esitlemine ja arutelu

T. Tammla tutvustas lühidalt ja ülevaatlikult strateegia ülesehitust, sh ühingu missiooni ja väärtusi, tegevussuundi ja eelarvehandide jaotust nende vahel, rahastamiskava, projektide vastuvõtmise ja hindamise korraldust (vt lisa 4, slaidid 4-31) ning parandusettepanekuid (vt lisa 4, slaidid 32-34)

Parandusettepanekud:

Jätta välja sadamate liigitamine prioriteetsusgruppidesse ja asendada vastav hindamiskriteerium

H. Kalmus: juhatuse ei pidanud selle ettepaneku toetamist otstarbekaks.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: ettepaneku poolt 6, vastu 53, erapooletu 3

Otsus: sadamate prioriteetsuse nimekirja (prioriteetsusgrupid) ja vastav hindamiskriteerium jäävad strateegiasse.

Sarve sadama lisamine investeeringut vajavate kalasadamate nimekirja

H. Kalmus: juhatus pidas vajalikuks ettepanekut toetada ja lisada Sarve sadam nimekirja II gruppi.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: ettepaneku poolt 61, vastuhääli ei olnud, erapooletu 1.

Otsus: lisada Sarve sadam strateegiasse investeeringut vajavate kalasadamate nimekirja II gruppi.

Männiku sadama lisamine investeeringut vajavate sadamate nimekirja

H. Kalmus: juhatuse seisukoht - Männiku sadamat esialgu mitte lisada.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: ettepaneku poolt 6, vastu 50, erapooletu 6.

Otsus: mitte lisada Männiku sadamat investeeringut vajavate kalasadamate nimekirja.

4. Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2015-2025 kinnitamine

H. Kalmus: ettepanek on kinnitada arengustrateegia.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: poolt 60, vastuhääli ei olnud, erapooletu 2.

Otsus: kinnitada Hiiumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2015 – 2025.

Projektide hindamise komisjoni liikmete valimine

H. Kalmus: juhatuse ettepanek on valida projektide hindamise komisjoni Jaanus Berkmann, Imre Kivi, Raivo Kreis, Jüri Lauter, Andrus Maide, Ivo Pöldveer, Tarmo Rajang, Veiko Roosimäe, Jaak-Velori Sadul, Heleri Uus, Toomas Vikerpuur (vt lisa 4 slaid 37). Kõigi nimetatute nõusolekud on olemas.

Teisi kandidaate ei esitatud.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: poolt 61, vastuhääli ei olnud, erapooletu 1.

5. Strateegia 2015.a ja 2016.a rakenduskava kinnitamine

T. Tammla tutvustas strateegia rakenduskava 2015. ja 2016. aastaks (vt lisa 4 slaid 38), mis on vaja kinnitada.

H. Kalmus: ettepanek on rakenduskava kinnitada.

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: kõik poolt, vastu ja erapooletuid ei olnud.

Otsus: kinnitada strateegia rakenduskava 2015. ja 2016. aastaks.

6. Juhatuse liikmete tasude kinnitamine 2015. ja 2016. aastaks

T. Tammla: üldkoosolek peab kinnitama juhatuse liikmete tasud. Ettepanek on määrata juhatuse esimehe brutotasuks 2015 a. juulist kuni 2016.a lõpuni (18 kuud) 164 € kuus ja juhatuse ülejäänud 6 liikme brutotasuks 2016. aastal igaühele 430 € aastas, mis makstakse välja 2016. a. II poolaastal (vt lisa 4, slaid 40).

Hääletati käe tõstmisega, hääletustulemus: poolt 58, vastuhääli ei olnud, erapooletuid 4.

Otsus: määrata juhatuse esimehe brutotasuks 2015 a. juulist kuni 2016.a lõpuni (18 kuud) 164 € kuus ja juhatuse ülejäänud 6 liikme brutotasuks 2016. aastal igaühele 430 € aastas, mis makstakse välja 2016. a. II poolaastal.

7. Muud küsimused

Muude küsimuste all keegi sõna ei soovinud.

Protokolli lisad:

Osavõtjate registreerimislehed allkirjadega 4 lehel

1. Liikmete esindajate volikirjad 12 lehel
2. T. Rajangu avaldus 1 lehel
3. Koosoleku slaidiesitluse väljatrükk 10 lehel

Koosoleku juhataja

Koosoleku protokollija

Heino Kalmus

Tarmo Rajang